

Fair Trade jako příklad nové formy občanské participace

Karolína Silná

Fakulta sociálních věd

Universita Karlova

Praha

3. ročník sociologie

Konzultovala: Mgr. Jana Stachová
Práce bude obhajována v 6. semestru studia.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 22. května 2006

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "Karolína Jilová".

vlastnoruční podpis

OBSAH:

ABSTRAKT	4
ABSTRACT	5
ABSTRAKTUM	6
ÚVOD	7
1. FAIR TRADE – Co to je?	8
1.1 Definice	8
1.2 Cíle	9
1.3 Vznik a vývoj	10
1.4 Kontrola	10
1.5 Fair trade vs. free trade	11
2. SITUACE FAIR TRADE V ČR	13
2.1 Počátky a vývoj	13
2.2 Současná situace	14
3. FAIR TRADE JAKO PŘÍKLAD POLITICKÉHO KONZUMERIZMU	15
3.1 Občanská společnost a občanská participace	15
3.2 Nové formy občanské participace	16
3.3 Politický konzumerismus	17
3.4 Fair trade jako politický konzumerismus	19
4. METODOLOGIE A SBĚR DAT	20
5. ANALÝZA	21
5.1 Motivace	21
5.1.1 Osobní důvody	21
5.1.2 Veřejné důvody	23
5.2 Jiné formy participace	27
5.3 Frekvence	28
ZÁVĚR	29
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	30
PŘÍLOHY	32
Příloha A – Projekt bakalářské práce	32
Příloha B – Otázky strukturovaných rozhovorů.....	34
Příloha C – Rozhovory	35

ABSTRAKT

Tématem této bakalářské práce je fair trade (spravedlivý obchod). Jedná se o způsob výroby, dovozu a prodeje výrobků a komodit z ekonomicky málo rozvinutých zemí, který respektuje základní konvence Mezinárodní organizace práce ILO, prosazuje zásady trvalé udržitelnosti a spravedlivě dělí zisk mezi zaměstnance, výrobce, dovozce a prodejce. Při zpracování tématu jsem vycházela z teoretického zařazení fair trade do konceptu občanské společnosti a občanské participace. Fair trade je příkladem jedné z nových forem občanské participace – tzv. politického konzumerizmu. Stěžejní částí práce byl kvalitativní výzkum. Data byla získána provedením strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, které byly vedeny s lidmi kupujícími fair trade v České republice. Cílem výzkumu bylo charakterizovat v obrysech skupinu lidí, kteří si v České republice kupují fair trade produkty. Konkrétně jsem chtěla zjistit, proč to dělají, jaké jsou jejich motivace a jestli případně participují i jiným způsobem.

ABSTRACT

This bachelor thesis aims to develop the topic of Fair Trade. Fair Trade is a way of producing, exporting and selling of products and articles coming from less developed countries. Fair Trade respects the conventions of International Labour Organization, supports the sustainable development and does justice at the moment of profit distribution among employee, producer, importer and selling agent. When developing this topic, the author followed the conception of Fair Trade participation as a part of civil society and as a way of civil participation. Fair trade is an example of one of the new forms of civil participation – the so called "political consumerism". The research has been mostly based on qualitative methods of work. The data were collected from structured interviews with open questions. These interviews were conducted with people who purchase Fair Trade products in the Czech Republic. The aim was to find common characteristics of people who participate on Fair Trade process as consumers. More specifically, the author tried to discover why they do it, which are their motivations and whether they participate in other civil areas.

ABSTRAKTUM

Das Thema dieser Bachelor-Arbeit ist "fair trade" (der Faire Handel). Es betrifft die Art und Weise der Herstellung, der Einfuhr und des Verkaufs von Produkten sowie Kommoditäten aus wirtschaftlich wenig entwickelten Ländern, welche die Grundkonvention der Internationalen Arbeitsorganisation ILO respektiert, die Grundsätze der Nachhaltigkeit durchsetzt und wie der Gewinn unter dem Arbeitnehmer, dem Hersteller, dem Importeur und dem Verkäufer gerecht aufteilt wird. Beim Erarbeiten dieses Themas ging ich von der theoretischen Integrierung des "fair trade" in die Konzeption der Zivilgesellschaft und der Bürgerpartizipation aus. "Fair trade" stellt das Beispiel einer der neuen Formen der Bürgerpartizipation dar – des sog. Politischen Konsumverhaltens. Den zentralen Teil meiner Arbeit bildete die qualitative Forschung. Die Daten basieren auf der Durchführung strukturierter Interviews mit offenen Fragen, die mit Menschen geführt wurden, die in der Tschechischen Republik "fair trade"-Produkte kaufen. Ziel der Forschung war es, (wenigstens teilweise) eine Gruppe von Menschen zu charakterisieren, die in der Tschechischen Republik am Kauf von "fair trade"-Produkten interessiert sind. Konkret wollte ich feststellen, warum sie das tun, welches ihre Motivationen sind und ob sie eventuell auch auf eine andere Weise partizipieren.

ÚVOD

Jako téma bakalářské práce jsem si zvolila fair trade, neboli spravedlivý obchod. Jedná se o způsob výroby, dovozu a prodeje výrobků a komodit z ekonomicky málo rozvinutých zemí, který respektuje základní konvence Mezinárodní organizace práce ILO, prosazuje zásady trvalé udržitelnosti a spravedlivě dělí zisk mezi zaměstnance, výrobce a dovozce.

Důvodem, proč jsem si toto téma vybrala je, že se již přibližně 3 roky o fair trade zajímám a pracuji jako dobrovolník pro Ekumenickou akademii Praha, která je jedním z hlavních propagátorů této myšlenky v České republice.

Vzhledem k tomu, že v České republice tento koncept není zatím příliš znám, je část zabývající se jeho popisem podrobnější.

V této práci jsem vycházela z teoretického zařazení fair trade do konceptu občanské společnosti a občanské participace. Fair trade je příkladem jedné z nových forem participace, tzv. politického konzumerizmu.

Jelikož mne zajímalo, kdo jsou lidé, kteří fair trade výrobky v České republice kupují, zvolila jsem si jako výzkumný cíl mé bakalářské práce charakterizovat v základních obrysech tuto skupinu lidí. Konkrétně jsem chtěla zjistit, proč to dělají, jaké jsou jejich motivace a jestli případně participují i jiným způsobem.

Jako metodu práce jsem si zvolila kvalitativní analýzu rozhovorů – grounded theory (zakotvenou teorii).

1. FAIR TRADE - Co to je?

Slovní spojení fair trade (může být psáno i Fair Trade, nebo Fairtrade, respektive fairtrade) se používá v českém jazyce buď nepřeloženo, nebo se překládá jako spravedlivý obchod, partnerský obchod, férový obchod, etický obchod. Anglické slovo fair je však těžko přeložitelné a jeho obsahovou mnohost nelze vystihnout pouze jedním českým slovem. Nejčastěji se však setkáváme s překladem spravedlivý obchod. Já budu v této práci používat převážně slovní spojení fair trade.

1.1 Definice

Jednu z definic, co to je fair trade, nalezneme v publikaci vydané českou Asociací pro Fairtrade: “Fair trade (Spravedlivý obchod) je způsob výroby, dovozu a prodeje výrobků a komodit z ekonomicky málo rozvinutých zemí, který respektuje základní konvence Mezinárodní organizace práce ILO, prosazuje zásady trvalé udržitelnosti a spravedlivě dělí zisk mezi zaměstnance, výrobce, dovozce a prodejce.” [Tožička 2004a]. Ve stejném článku se dále dozvídáme, že fair trade odstraňuje nerovné podmínky výrobců z málo rozvinutých zemí, nejde přitom o dobročinnost, ale o uvědomělé spotřebitelské chování, při němž zákazník dostává kvalitní zboží, které garantuje dodržování ekologických a etických principů [tamtéž].

Další definice, na které se v březnu roku 1999 shodly mezinárodní zastřešující organizace fair trade FLO (FairTrade Labelling Organizations International e.V.), IFAT (International Federation for Alternative Trade), NEWS (Network of European World Shops) a EFTA (European Fair Trade Association) v rámci společné platformy FINE je následující: “Fair trade představuje takové pojetí obchodu, které je alternativou ke konvenčnímu obchodování. Fair trade je obchodním partnerstvím, které se zaměřuje na udržitelný rozvoj vyloučených a znevýhodněných producentů. Usiluje o to poskytováním lepších obchodních podmínek, zvyšováním informovanosti a

vedením kampaní.” [Kleinert 2000; str. 31].

1.2 Cíle

Podle asociace FINE jsou cíle fair trade následující:

- Zlepšit životní podmínky producentů v rozvojových zemích zlepšením jejich přístupu na trhy, posílením organizací prvovýrobců, vykupováním za lepší ceny a dlouhodobou kontinuitou v obchodním partnerství
- Podporovat příležitosti rozvoje znevýhodněných producentů, zvláště žen a tradičních národů, a chránit děti před zneužíváním v pracovním procesu
- Zvyšovat uvědomění mezi spotřebiteli o negativním dopadu mezinárodního obchodu na producenty tak, aby mohli využívat svou kupní sílu pozitivněji
- Vytvořit ukázkový model obchodního partnerství skrze dialog, transparentnost a vzájemný respekt
- vést kampaně za změny v pravidlech a praktikách konvenčního mezinárodního obchodu
- Chránit lidská práva propagací sociální spravedlnosti, ochrany životního prostředí a ekonomické jistoty

[Tožička 2004a]

První dva body lze rozvést podrobněji: participujícím rodinám dává možnost výdělků na základě vlastních schopností a umožňuje jim tak zlepšovat životní podmínky jejich vlastními silami, zajišťuje bezpečné a přiměřené pracovní podmínky, rovné podmínky zaměstnání a spravedlivé mzdy. Odstraňuje dětskou práci a zaměstnancům umožňuje participovat na rozhodování, pomáhá malým producentům rozvíjet jejich vlastní aktivity, pracovní dovednosti a zvyšovat jejich schopnost při vytváření vlastních podnikatelských aktivit. Ve svých důsledcích zlepšuje zdravotní péči, základní vzdělávání, podmínky bydlení i přístup k nezávadné vodě [Tožička 2004b; str.3].

1.3 Vznik a vývoj

Historie fair trade se začíná vyvíjet v šedesátých letech, v té době začalo jezdit stále více lidí do zemí třetího světa, aby tam přispěli k rozvoji a zlepšení životních podmínek v rámci projektů rozvojové pomoci. Mnoho z nich bylo ošetrováno zneužíváním pracovních sil a nerovnými podmínkami místních výrobců, řemeslníků a obchodníků, kteří byli nuceni prodávat své výrobky za nízké ceny zahraničním obchodníkům, kteří je pak několikanásobně zhodnotili v bohatých zemích. Pracovníci rozvojových projektů (zpočátku především církevních) se těmito maloproducentům snažili pomoci tím, že jejich produkty začali sami vyvážet a prodávat. Nejprve se zboží prodávalo mezi podporovateli rozvojových projektů a později, když se výrobky staly populárními, je začali nabízet i širší veřejnosti. Zpočátku se jednalo především o drobné rukodělné produkty. V sedmdesátých letech postupně vznikaly v řadě rozvinutých zemích projekty, které se soustředily na dovoz zboží a jeho následný prodej. Vznikaly velkoobchodní společnosti a zároveň s tím i sítě obchodů, které se na prodej tohoto zboží orientovaly. Popularita fair trade výrobků rychle rostla a sítě obchodů ani prodej v kostelech či na dobročinných akcích nestačily uspokojit poptávku. Tak se některé fair trade výrobky dostaly i do sortimentu některých velkých mezinárodních obchodních řetězců. Základním zájmem spravedlivého obchodu je, aby takový byl všechno obchod, ale otázkou je, jestli je to vůbec možné. Podíl fair trade výrobků na celosvětovém trhu sice roste, ale tvoří stále jen 0,01 %. Na trhu s kávou je to téměř 3 % a nejvyšší podíl má prodej fair trade banánů ve Švýcarsku, kde tvoří více jak 20 % [Tožička 2004b; str. 2-3].

1.4 Kontrola

S postupným narůstáním objemu dovážených produktů a se zvýšením počtu prodejců vznikla potřeba sjednotit fair trade produkty pod jednotnou značkou a také potřeba kontroly. Vznikla tedy nezávislá organizace - FairTrade Labelling Organizations International (FLO), sídlící v německém Bonnu. FLO

provádí pravidelné kontroly producentů a obchodníků, dohlíží na dodržování přísných pravidel, která pro produkci a obchodování s fair trade produkty platí a uděluje známku FAIRTRADE. Princip této známky patří do široké skupiny tzv. eko-labelingu, skupiny nástrojů, které se prostřednictvím trhu a kupní síly spotřebitelů snaží přispět ke změně mnoha současných negativních trendů. Patří sem například i značky jako BIO certifikáty nebo certifikát "Ekologicky šetrný výrobek". V současné době sdružuje FLO 17 národních certifikačních organizací a propojuje tím všechny ekonomicky vyspělé země severní polokoule. FLO kromě výše zmíněného také vytváří a publikuje standardy, kterými se celý systém fair trade řídí, tyto standardy v současné době existují na všechny základní obchodované produkty dovážené z rozvojových zemí [Hejkrlik 2004; str. 14].

1.5 Fair trade vs. free trade

Úsilí fair trade je namířeno proti negativním dopadům globalizace na pracovních a obchodních trzích. Je to kritika globalizace vedoucí k sociálnímu a ekologickému dumpingu, což se negativně projevuje na životních podmínkách pracovníků na platnázích, ale zároveň vede také k produkci výrobků zatěžujících životní prostředí [Hauff 2003].

Fair trade je alternativou k tzv. volnému obchodu (free trade), k běžnému obchodování. Obchodování přináší zúčastněným rizika, která však nejsou distribuována rovnoměrně. Při obchodování dochází k přerozdělování bohatství, které se děje většinou směrem od chudých k bohatým, obchod se zbožím přináší obrovské možnosti zisku pro obchodníky na úkor producentů. V mezinárodním měřítku jsou často zvýhodňovány bohaté země či nadnárodní firmy [Silný 2005]. V bohatých zemích dochází k vytváření bariér a ochranné politiky, zejména co se týče zemědělství. Státy často chrání své producenty dovozními cly nebo je k tomu ještě významně subvencují. To vede k dvojitému znevýhodnění producentů z rozvojových zemí, kteří by rádi vyvážely své produkty. Mnoho z nich se pak snaží v tomto cenovém boji prosadit sociálním

a/nebo ekologickým dumpingem. V zavádění sociálních a ekologických standardů vidí mnoho rozvojových zemí ohrožení svých výhod. Proto jsou tyto standardy rozvojovými zeměmi odmítány [Hauff 2003].

Zejména při obchodování se surovinami a zemědělskými produkty, které jsou často vykupovány za velmi nízké ceny, dochází k poškozování chudých zemí - má to vliv na životy jejich obyvatel, na stav přírody, dochází k plýtvání a ničení udržitelných hospodářských a sociálních systémů, k zadlužování států, které ztrácejí možnost řešení vlastními silami. Fair trade je systém, který se toto snaží změnit, na rozdíl od volného obchodu musí v rámci fair trade produkty splňovat přísné sociální a ekologické standardy. Část zisku jsou producenti zavázáni investovat podle vlastního rozhodnutí do zlepšování pracovních podmínek (zdravotního a sociálního zajištění) a rozvoje vlastní komunity (budování infrastruktury, škol, podpory zdravotnických zařízení apod.).

Systém fair trade je výhodný pro všechny zúčastněné. Producenti mají dlouhodobé smlouvy s pevnými cenami za odebírané zboží a tím pádem zaručeny přiměřené příjmy. Alternativní obchodníci, kteří se zabývají dovozem a distribucí, z něj mají odpovídající zisk, který umožňuje systém rozšiřovat. Spotřebitelé dostanou vysoce kvalitní produkty, které nejsou vyrobeny na úkor lidských práv či životního prostředí a s produktem dostanou zároveň informace o jeho původu a producentech. Celý systém kontroluje nezávislá instituce (FLO - FairTrade Labelling Organizations International).

Fair trade je obchodní aktivita, není to charita nebo dobročinnost, je to rovnoprávná spolupráce, která je systémovým řešením, které mění celkový charakter ekonomických vztahů mezi producenty, obchodníky a spotřebiteli a dohlížiteli. Tyto vztahy nejsou odosobněné, nalézáme zde osobní angažovanost a spoluodpovědnost [Silný 2005].

2. SITUACE FAIR TRADE V ČR

2.1 Počátky a vývoj

Počátky fair trade v České republice nacházíme v roce 1994, kdy začala fungovat nadace Jeden svět (v roce 2000 se transformovala v obecně prospěšnou společnost), která jako první dovážela fair trade výrobky a otevřela první obchůdek ve východní Evropě. Je to nevládní nezisková organizace, která pracuje výhradně na dobrovolnické bázi a jejímiž zakladateli jsou čtyři pražské sbory Českobratrské církve evangelické (Jarov, Libeň, Salvátor a Vinohrady). V nabídce Obchůdku jednoho světa byly však pouze řemeslné výrobky (např. šperky, keramika, textil, sklo apod.) [Lukášová 2004; s. 7]. V současné době jsou v Praze provozovány již dva Obchůdky jednoho světa.

Další organizací, která se spravelivým obchodem začala intenzivně zabývat, je Ekumenická akademie Praha, o. s. (EAP). Je to nevládní nezisková organizace, která se zabývá vzděláváním dospělých, organizuje tematické konference, připravuje dlouhodobé vzdělávací projekty, vydává publikace, poskytuje konzultace a poradenství, podílí se na kampaních a vytváření sítí apod. Zaměřuje se na otázky kultury, politiky, vztahů církve a společnosti, sociální spravedlnosti, udržitelného rozvoje a vztahu mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi. Spravedlivým obchodem se začala EAP zabývat intenzivně v roce 2003, kdy v Praze uspořádala první mezinárodní seminář přístupujících zemí na téma fair trade. Při tomto semináři byly účastníkům zprostředkovány základní informace a navázány kontakty mezi zájemci o toto téma. Kromě Obchůdku jednoho světa, s kterým spolupráce již fungovala, přibyla další organizace – Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, která se zaměřuje především na zvyšování povědomí o fair trade [Silný 2004; s. 13].

Tyto tři organizace, tedy EAP, Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání a o. p. s. Jeden svět, založily v srpnu 2004 společně Asociaci pro Fairtrade. “Asociace pro Fairtrade je zájmovým sdružením právnických osob, které se zabývají praktickými i strukturálními otázkami rozvoje spravedlivého

obchodu v České republice. Zájmem členů a celé asociace je podporovat Fairtrade a dohlížet na využívání ochranné známky FAIRTRADE, aby nemohly být produkty zaměněny s jinými výrobky.” [Tožička 2004a]. Asociace bude mít do budoucna na starost i udělování licencí na prodej výrobků označených ochrannou známkou FAIRTRADE, které zatím uděluje německá a rakouská národní organizace. Stará se však o správu, kontrolu a monitoring užívání této ochranné známky.

2. 2. Současná situace

EAP navázala kontakty s dodavateli v Německu a začala od podzimu 2004 do České republiky (a zároveň i na Slovensko) dovážet fair trade výrobky a provozovat velkoobchodní sklad, který začal zájemcům dodávat základní sortiment potravinářského zboží (káva, rozpustná káva, čaje, čokolády, kakao), ale také řemeslné výrobky. Sortiment se od té doby rozšířil o další produkty. Výrobky byly dodávány do různých malých obchodů a neziskových společností, ale významným odběratelem základních potravinářských produktů se stal i velký nadnárodní řetězec Carrefour, kde se fair trade výrobky prodávaly překvapivě dobře. V současné době však dochází k prodeji hypermarketů Carrefour řetězci Tesco a odběr výrobků byl zastaven. Zároveň se však rozšiřuje síť malých odběratelů a prodej tak není příliš ohrožen. Fair trade produkty lze koupit na dosti místech a nejen v Praze, mezi odběratele patří i nevládní organizace. Rozšiřují se i řady kupujících a šíří se také pojem fair trade a informovanost. Výhodou pro prodej zejména mimopražským zájemcům je fungující online obchod a zásilková služba na webových stránkách EAP¹.

Určitou překážkou v prodeji fair trade produktů je jejich vyšší cena, než u běžných produktů. Často je však cena vzhledem ke kvalitě a ve srovnání s jinými, stejně kvalitními produkty na trhu, stejná, nebo dokonce nižší. Navíc jsou téměř všechny fair trade produkty (potravinářské), které nabízí Ekumenická akademie Praha, v kvalitě bio.

Vzhledem k tomu, že obchodování s fair trade produkty v České republice začalo prakticky teprve přibližně před rokem a půl, dá se považovat jeho rozjezd za úspěšný. V roce 2005 dosáhl jeho obrat 1 700 000,- Kč² (to se týká obchodování EAP). V současné době čile obchoduje i Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, která dříve byla spíše zaměřena na vzdělávání a šíření myšlenky fair trade.

3. FAIR TRADE JAKO PŘÍKLAD POLITICKÉHO KONZUMERIZMU

V této práci vycházím z teoretického zařazení fair trade do konceptu občanské společnosti a občanské participace, konkrétně do jedné z nových forem participace – politického konzumerizmu.

3. 1 Občanská společnost a občanská participace

Občanská společnost je pokládána za nástroj svobody a záruku demokracie, které se vyvinuly v západních demokraciích. Existence občanské společnosti tedy podmiňuje existenci svobodné společnosti a moderní demokracie a také pojetí občanské společnosti podmiňuje pojetí svobody i demokracie [Müller 2003; s.14]. K oživení pojmu dochází v souvislosti s kritikou totalitních režimů ve východní a střední Evropě v 70. a 80. letech a v Latinské Americe v souvislosti s odporem proti vojenským diktaturám [Stachová 2002; s. 53]. Přechod středo- a východoevropských režimů k demokracii a jejich snaha budovat občanskou společnost vytvořily západoevropským občanským společnostem prostor k sebereflexi a došlo následně i k rozšíření zájmu o občanskou společnost a diskusí mezi širší veřejností. Podle Müllera je koncept občanské společnosti konceptem normativním a empirickým, pojem občanské

¹<http://www.ekumakad.cz>

²Výroční zpráva EAP za rok 2005

společnosti poukazuje jak na určitou kvalitu sociálních vztahů, tak i na určitou společenskou strukturu [Müller 2003; s. 16].

Jak však konstatuje Marada, na jedné straně je občanská společnost vzývána jako pilíř demokracie, svobody a solidarity, na druhé se poukazuje na rozklad sociálních a kulturních základů, z kterých ve své moderní podobě vyrůstala. Mnoho autorů vidí zdroje ohrožení občanské společnosti v institucionálním kontextu, v kterém se sama měla formovat – v prostředí tržních aktivit svobodných aktérů a zastupitelské demokracie [Marada 2003; s. 162].

O klesající tendenci úrovně občanské společnosti a zmenšujícím se sociálním kapitálu mluví Putnam v článku o vývoji občanské společnosti v USA. Za posledních třicet let zde upadá politická občanská angažovanost (klesající volební účast, přímá angažovanost v politických a vládních záležitostech, snižuje se sledovanost činnosti vlády a politiků, atd.), ale také angažovanost v jiných sférách. Putnam však předkládá i protiargumenty, americká společnost se nestala tak pasivní a myšlenkově prázdnou, staré upadající organizace jsou nahrazovány novými (např. feministky, ekologičtí aktivisté, ...), které mají velkou politickou důležitost. Dochází také k nárůstu neziskových organizací a podpůrných skupin [Putnam 1995].

3. 2 Nové formy občanské participace

Putnamem zmiňovaný trend ubývání účasti na tradičních formách participace není jen záležitostí USA, lze jej vztáhnout i na jiné státy. Dochází však k rozvíjení nových forem občanské participace, které zatím nejsou ve výzkumech příliš brány v potaz. Patří mezi ně aktivity spojené s rozšířením internetu, jako prezentace názorů na internetu, přeposílání petic e-mailem, chat apod. Dále vznikají nová sociální hnutí, která nemají pevnou organizaci. Dochází k bojkotům, vzniku neformálních lokálních skupin apod. Tyto nové formy se snaží řešit konkrétní problém, nemají tak silné ideologické pozadí, jsou založeny na sítích a slabších vazbách. Jsou méně organizované, méně strukturované a více pomíjivé než konvenční politická participace [Hertz 2003,

Stachová 2005, Stolle, Hooghe, Micheletti 2004].

Současná zastupitelská demokracie občanům neumožňuje účinně zasáhnout do běhu věcí. Vlády jsou stále méně schopné jednat ve prospěch svých občanů, ti se k politice obracejí zády a zaujímají k politickým institucím kritický postoj, ztratili v ně důvěru. Snižující se volební účast v mnoha zemích je toho důsledkem (klesající důvěru v tradiční politiku však nesměšujeme s apatií nebo rozkladem společnosti, jak o tom podobně mluví i Putnam – viz. výše) [Hertz 2003; s. 122 – 130]. Noreena Hertz dále uvádí: “Lidé vidí, že politici tančí podle toho, jak korporace pískají. Uvědomují si, že rétorika politických reprezentantů se nepřenáší do reality, a tuší, že politici v mnoha případech uzavřeli s byznysem tajný pakt.” [tamtéž; s. 125] To je důvodem, proč se od politiky začínají odvracet, ve prospěch nových forem participace.

3. 3. Politický konzumerismus

Mnoho lidí v demokratických zemích má pocit, že se o ně vlády nestarají a začínají se čím dál víc starat sami. Stále více lidí obchází tradiční politiku a se svými obavami a přáními se obrací přímo na korporace. Kontrola nadnárodních společností pomocí nátlaku spotřebitelů není ničím novým, v minulosti se však spotřebitelských bojkotů a politických nákupů zúčastňovala pouze malá část obyvatelstva a jen při určitých příležitostech. Dnes se tyto aktivity stávají hlavním prostředkem nátlaku, lidé si začínají uvědomovat, že pošpinění image určité korporace nebo bojkot jejích výrobků kvůli neetickému chování je mocnou zbraní. “Na místo občanské uvědomělosti se v éře politické apatie a neangažovanosti dostává na scénu nový nástroj – konzumerismus – skrze nějž může běžný občan veřejně vyjádřit svou identitu a vydobýt si společenský respekt.” [Hertz 2003; s.132]

Politický konzumerismus je záměrným využíváním konzumního jednání jako politického nástroje k dosažení určitých cílů. Občané do běhu věcí zasahují svou spotřebitelskou politikou, etické a politické hodnoty se stávají nákupním kritériem vzrůstajícího počtu lidí, kteří požadují zodpovědnost ze

strany korporací. Zdá se, že ty jsou jim ochotny v případě protestu vyhovět, výrobní podniky (alespoň ty úspěšné) se naučily na jejich požadavky okamžitě reagovat, ve věku značkového zboží je totiž pověst nade vše [Hertz 2003; 139 – 145]. Kritika se soustředí na známé firmy vyrábějící značkové zboží z toho důvodu, že tyto zakládají svou moc na své image, kvůli které investují miliardy do reklamy. A právě zde jsou napadnutelné.

Příkladem může být kauza Jonaha Perettiho, který z ironicky míněného pokusu obrátit sílu korporace proti ní samé, rozvinul rozsáhlou kampaň (díky rychlému šíření informací po internetu) odhalující praktiky firmy Nike vůči svým zaměstnancům v zemích třetího světa. Tento ironický postup je nazýván kulturní jamming (cultural jamming)³. Kulturní jamming dosahuje změn tím, že informuje občany o rozporech ve strategiích korporací, stejně jako o rozporech poptávky samotných zákazníků a činí tak humornou cestou. Chce vyvolat pozitivní reflexi, spíše než negativní reakci a využívá k tomu například taktických mediálních kampaní nebo internetu [Peretti, 2003].

Značky však nejsou jen efektivním cílem protestů spotřebitelů, ale udávají i trend ve světovém obchodu. Je v jejich moci rozhodovat o podmínkách, za kterých je zboží vyráběno [Werner, Weiss; s. 47 - 48].

Od korporací se očekává, že budou ze svého chování skládat účty a reagovat na obavy spotřebitelů, ale i svých akcionářů. Cílem protestů se však zatím stalo pouze několik korporací a na hodnocení účinnosti takovýchto akcí je ještě brzy. A také společnosti, které neprodávají spotřební zboží, jsou akcí aktivistů do značné míry ušetřeny [Hertz 2001; 145 – 146].

Nové formy občanské participace nebyly zatím příliš brány v potaz při výzkumech, a to nejen v české společnosti, ale i v zahraničí, a rozsáhlejší výzkumy na téma politického konzumerizmu jsou v porovnání s jinými otázkami méně časté.

Jako příklad takového výzkumu mohu uvést ten, který provedli Dietlind Stolle, Marc Hooghe a Michele Micheletti. V něm se snažili zjistit, zda je s politickým konzumerizmem spojen politický zájem a zda občané chápou

³ U slova jamming si nejsem jistá českým ekvivalentem, budu ho tedy uvádět v původním znění.

politický konzumerismus jako politický nástroj. Výzkum probíhal v Belgii, Kanadě a Švédsku na 1050 studentech. Nelze jej tedy vztáhnout na celou populaci, ale to nebyl záměr. Jednalo se o studii, která měla najít způsob, jak politický konzumerismus zkoumat. Bylo třeba se zaměřit na výzkum životního stylu, každodenních rozhodnutí, rozlišování mezi veřejným a soukromým životem, přičemž otázka důležitosti a politického charakteru těchto činů je velmi těžko zodpověditelná. Třemi zásadními otázkami analýzy politického konzumerismu byly: chování, motivace a frekvence. Výzkum zjistil, že alespoň mezi studenty je politický konzumerismus na stejné úrovni jako ostatní formy občanské participace. Ve srovnání s ostatními formami se však politický konzumerismus zdá být ve své povaze individuálnější, úzce spojen s každodenními aktivitami a životním stylem a je méně zaměřen na ovlivňování vládní politiky a více na změnu politiky korporací a mezinárodních organizací. Tito občané tedy pokračují v konvenčních formách participace, rozšířili je však o další možnost [Stolle, Hooghe, Micheletti 2004].

3. 4 Fair trade jako politický konzumerismus

Ačkoliv ne všichni spotřebitelé, kteří fair trade výrobky kupují, to činí s vědomím, že je to forma protestu, že jejich počínání má i politický podtext (důvodem nákupu je často vysoká kvalita či bio kvalita výrobků, soucit s producenty apod.), můžeme nakupování fair trade produktů zařadit mezi nové formy občanské participace – politický konzumerismus. Mezi politický konzumerismus můžeme tedy zařadit jak bojkot zboží, tak i jeho záměrné nakupování, ke kterému patří právě fair trade, ale také například nakupování ekologicky šetrných výrobků. Toto vše je forma občanské participace, protože v tomto případě tak spotřebitel činí i z veřejných důvodů a ne jen osobních.

4. METODOLOGIE A SBĚR DAT

Vzhledem k relativně malému probádání nových forem občanské angažovanosti, zejména politického konzumerizmu, se dá bez rozsáhle vedeného výzkumu těžko blíže a přesněji určit, kdo jsou lidé, kteří takto participují. Vědoma si svých dosavadních praktických zkušeností i omezení časem a rozsahem práce, jsem si zvolila jako výzkumný cíl charakterizovat v základních obrysech skupinu lidí, kteří si v České republice kupují fair trade produkty. Konkrétně jsem chtěla zjistit, proč to dělají, jaké jsou jejich motivace a jestli případně participují i jiným způsobem.

Jako metodu práce jsem si zvolila kvalitativní analýzu rozhovorů – grounded theory (zakotvenou teorii). Tento přístup vyvinuli Strauss a Glaser a později byl jimi dále modifikován (respektive Straussem a Corbinovou) [Hendl 2005; s. 243]. Je to teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje, tedy je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů [Strauss, Corbinová 1999; s. 14]. Základem této metodologie je srovnávání dat z rozhovorů mezi sebou a následně s vynořující se teorií. Postup kódování je založen na identifikaci určitých jevů, podobné případy a události jsou označeny a seskupeny do kategorií. U kategorií jsou rozvíjeny jejich vlastnosti a dimenze, ty jsou základem pro vytváření vztahů mezi kategoriemi, subkategoriemi a hlavními kategoriemi. Nezačíná se tedy teorií, která by byla následně ověřována, ale teorie se může vynořit během kódování [Strauss, Corbinová 1999].

Pro sběr dat jsem použila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Respondenty jsem vybírala mezi zákazníky kupujícími fair trade výrobky v Praze (jelikož zde je nejvíce možností, kde tyto výrobky koupit). Konkrétně v Ekumenické akademii Praha, která ve své kanceláři zajišťuje i prodej, dále při Dni pro fair trade, který proběhl 3. 5. 2006 v Riegrových sadech v Praze a kde byly i prodejní stánky a probíhala informační kampaň. Některé respondenty jsem pak získala z okruhu svých známých.

Celkem jsem udělala 10 rozhovorů. Co se týče demografické struktury

respondentů, provedla jsem rozhovor s pěti ženami a pěti muži. Jména respondentů uvedená v zápisech rozhovoru jsou pseudonymy. Respondenti byli ve věku od 22 do 33 let a v současné době žijí v Praze. Jednalo se tedy o poměrně mladé respondenty, kterým jsem většinou při provádění rozhovoru tykala. Věk může naznačovat, že fair trade produkty kupují převážně mladší lidé, avšak vzhledem k rozsáhlosti výzkumu to nemohu s určitostí tvrdit.

Rozhovory, které jsem s respondenty vedla, byly v délce od cca 8 do 12 minut. V rozhovorech jsem se zaměřila na téma fair trade, na seznámení s ním, motivace nakupování, četnost nakupování a šíření této myšlenky. Dále jsem chtěla zjistit, jestli respondenti participují jiným způsobem a patala jsem se například na případnou angažovanost v neziskové sféře, na zájem o politiku a volební účast, názory na demonstrace a bojkoty a zájem o ekologii⁴.

5. ANALÝZA

Má výzkumná otázka zněla, jaké motivace mají lidé, kteří si kupují v České republice (zastoupené Prahou) fair trade produkty a jestli případně participují i jiným způsobem.

Hledání témat a vytváření kategorií mi bylo usnadněno tím, že se jednalo o strukturované rozhovory. I když ne vždy se podobná témata nacházela v odpovědích na stejné otázky.

5. 1 Motivace

Hlavním tématem pro mne byla motivace, tedy důvody, které respondenty vedou ke kupování fair trade produktů. Tyto důvody jsem rozdělila nejprve do dvou kategorií – osobní důvody a veřejné důvody.

5. 1. 1 Osobní důvody

Mezi osobními důvody, tedy vlastním užitkem, který respondent z nakupování fair trade výrobků má, dominovala kvalita těchto výrobků.

⁴Úplný seznam otázek viz. Příloha B

Zdůraznění kvality (popřípadě toho, že to jsou bio výrobky) jako důvodu nakupování nalezneme u mnoha z nich. Kvalita fair trade výrobků je zde zmiňována vždy ve smyslu vysoké nebo dobré kvality.

Stěžejním tématem je kvalita u Viktora, kterému na ní očividně záleží. Viktor: *“No tak, je to hlavně z toho důvodu, že ty fair tradové potraviny, respektive já kupuju jenom kávu jo, a to proto, že mám kávu rád a mám rád kávu kvalitní a taková ta káva, která je běžně k dostání, ať už v supermarketech, nebo, nebo v normálních obchodech, ve většině případů kvalitní není. Když, kdykoliv jsem si koupil fair tradovou kávu, tak jsem byl naprosto spokojen jak s chutí, tak řekněme i s cenou, kterou já jsem prostě ochoten zaplatit za kvalitní věci.”* / *No tak já dávám přednost kvalitě vždycky, ale bio potraviny, tak zase nejsem úplně zběhlý v tom, kde se nacházejí obchody s bio potravinami ...”* / *“... když se zmiňuju, tak, tak asi spíš pomím ten, ten pojem fair trade, se o tom teda zmíním, ale nějak ho nerozebírám, mně, mně spíš jde o tu kvalitu té které konkrétní jaksi věci. Takže třeba v případě kávy je to o tom, že když ta káva je fakt chutná, tak jí nelze nedoporučit.*

David: *“Takhle, jaký já mám pocit z těch výrobků je, že jsou mnohem kvalitnější, než když si koupím nějaké výrobky, já nevím, sériové. Což já kupuju většinou jenom čaj, tak to mám, vyloženě mám pocit, že to není nějaký nametený smetí nevím odkud.”*

U Viktora a Davida můžeme říci, že byla kvalita na prvním místě. Adéla, Monika a Jindřich se o ní zmiňují až později, i když je pro ně také podstatná.

Adéla: *“... a asi dost podstatné je aj to, že sú to väčšinou bio výrobky.”*

Monika: *“A druhý dôvod je ten, že jsou jako, že jsem přesvědčená o tom, že jsou prostě míň třeba závadný, nebo že nejsou vůbec závadný, že jsou prostě bio, ...”*

Jindřich: *“... i jsou to většinou kvalitní věci, ...”*

Pod kvalitu by se dala zahrnout i počáteční motivace Renaty, tentokrát se jednalo konkrétně o náušnice, které měly pro Renatu osobní hodnotu (kvalitu): *“No motivace, ze začátku jsem tam chodila, protože se mi tam líbily*

náušnice ...”

O osobním důvodu, který se však zároveň vztahuje k důvodu veřejnému, mluví Monika: *“No tak motivace první je, že mě to asi vytváří takovej jako příjemnej pocit prostě. Cejtim to, že ty peníze jdou někam, kde budou smysluplně využity, jednak, protože základní takovej pocit, že tím přispívám k nějakýmu zlepšení prostě, to je hlavní jako důvod.”* Fakt, že nákupem fair trade výrobků přispívá ke zlepšení, že peníze budou smysluplně využity, přináší Monice osobní uspokojení.

Mnohem nejistěji se o něčem podobném zmínil David, který však následně opět zdůrazňuje jako důležitější kvalitu: *“A tak možná, možná je to i pro mou dobrou duši, ale spíš teda asi kvůli té kvalitě.”*

Kvalitu výrobků můžeme tedy zhodnotit jako velmi významný osobní důvod či motivaci pro nákup fair trade výrobků.

5. 1. 2 Veřejné důvody

Veřejné důvody byly u respondentů velice různorodé, některé z nich jsem tedy sloučila do subkategorie zlepšení. Pod zlepšení jsem zahrnula podporu producentů, solidaritu, spravedlivé odměnění, smysluplné využití peněz. Dalo by se říci, že respondenti tím vyjadřují kladný postoj k principům fair trade.

Barbora zdůrazňuje význam pro producenty a vidí fair trade jako jejich podporu: *“Přijde mi, že fair chování, nebo respektive dávání přednosti lidem, kteří obvykle jsou nějakým způsobem vykořisťovaní, nebo nejsou zaplacení dostatečně, je daleko, je důležitý pro ně.” / “... je to spíš vnitřní záležitost každého člověka, který si rozhodne fair trade výrobky koupit a na to konto nějakým způsobem podpořit danou, daného výrobce.”*

Ke konci rozhovoru Viktor odhaluje přece jen i jinou motivaci, než kvalitu: *“... ten důvod není v tom, že si ho jdu koupit jenom proto, že mi chutná. Jdu si ho koupit taky z toho důvodu, že jaksi trošičku soucítím s těma lidma, který to pěstují. Takže ve chvíli, kdy odvádějí dobrou práci, tak cítím jakousi potřebu jim za tu práci dobře zaplatit.”*

Jindřich: *“No přijde mi to jako dobrý nápad, že ty peníze jdou lidem, který to vyráběj. Mně by se taky nelíbilo, kdybych někde makal a dostal za to*

nějakou almužnu a nějaký obchodníci by na tom sprostě vydělávaly, no tak, přijde mi to prostě dobrý jako podpora těch lidí, který prostě jinak nemaj šanci jako nějak žít pořádně a takhle.”

Monika: *“Cejtím to, že ty peníze jdou někam, kde budou smysluplně využity, jednak, protože základní takovej pocit, že tím přispívám k nějakýmu zlepšení prostě, to je hlavní jako důvod.”*

Petr: *“... je mi to sympatické, že člověk nedává jenom někam peníze, ale že vlastně vidí ten výsledek. Že to není jako abstraktní a nemusí se člověk bát, že se třeba zpronevěří ty peníze.”*

Poslední tři zmíněné citace mluví o penězích, respondenti do systému svým nákupem vkládají své peníze a z těchto odpovědí je patrné, že Jindřich, Monika a Petr tomuto systému obchodování důvěřují. Důvěřují, že s jejich penězi bude naloženo tak, jak má, že povedou k nějakému výsledku, zlepšení.

Ferdinand jako svou motivaci, kromě obecněji pojatého odčinění rozpínavého chování západní civilizace, uvádí svou informovanost o fair trade filozofii: *“Motivací, nějak jako i když jsem občanem západní civilizace, tak se mi v mnoha ohledech nelíbí, jakým způsobem vlastně si nějak podrobuje, podmaňuje svět a vidím v tom jako nějakej způsob, jak, jak nějakým způsobem aspoň částečně tohle odčinit. Vim něco o tý filosofii fair tradu, kam jdou vlastně ty peníze, proč je to jako férovej obchod, tak vlastně asi kvůli tomu.”*

Co se týče motivace politické, která by měla být jednou z hlavních v případě uvědomělého politického konzumerizmu, lze sem zařadit jasně pouze dva respondenty. Na otázku na motivaci odpověděla Renata také následující: *“... ale tak je to určitě skvělý no, nemám moc ráda nadnárodní monopoly a když se jim to vyhne.”* Ferdinand na jednu z posledních otázek – zda chápe nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu – odpovídá takto: *“Spíš asi tu politickou, jak jsem říkal, (.) de facto to může bejt pro mě braný i na úrovni toho bojkotu, bojkotu nadnárodních společností, kapitalismu, vykořisťování. Nebudu je podporovat, když mám jinou variantu, mám jinou možnost. Nemusím si koupit kakao, který se vyrobilo támhle, zpracovalo tam, nebo vypěstovalo támhle, zpracovalo tamhle, sem dovezlo přes pól světa, zůstává*

za nim hluboká ekologická stopa, když mám variantu koupit si vlastně ty produkty přímo od pěstitelů. Takže chápu to tak, jako nějakou politickou aktivitu." Tato odpověď se částečně překrývá s jeho odpovědí citovanou o něco výše, takže politický podtext fair tradu vyjádřil vlastně již sám, aniž bych se ho na něj přímo zeptala.

Tato výše zmíněná otázka (umístěná ke konci rozhovoru) sloužila k tomu, abych zjistila, zda respondent vůbec chápe tuto aktivitu jako občanskou či politickou, pokud se o tom nezmínil již v průběhu rozhovoru. Většina respondentů nakupování fair trade výrobků jako politickou aktivitu (alespoň vědomě) nechápu, spíše jsem měla pocit, že je slovo politický v tomto kontextu zaráží.

Barbora: *"Ne, nemyslím si, že by to tak bylo. Myslím si, že je to spíš vnitřní záležitost každého člověka, který si rozhodne fair trade výrobky koupit a na to konto nějakým způsobem podpořit danou, daného výrobce."*

David: *"No ve svém případě ani moc ne. Jednak toho zas tolik nekoupím. A jako kdybych to někam dál distribuoval, tak asi jo, ale pro tu svoji spotřebu, která není nijak závažná, moc ne."*

Petr: *"Spíš asi jako společenskou, než jako politickou. Bych tam asi do toho politiku moc nezatahoval radši."*

Renata, která se u otázky na motivaci vyjádřila, že *"...je to určitě skvělý no, nemám moc ráda nadnárodní monopoly a když se jim to vyhne."*, což můžeme zahrnout pod politickou motivaci, odpovídá na otázku fair tradu jako případné politické aktivity spíše zamítavě. Renata: *"Politickou ani moc ne, spíš tak jako solidaritu."*

Pro Terezu byla tato otázka novým pohledem: *"Politickou, no to mě nenapadlo, jako nenapadlo mě to, že by to byla politická aktivita. Ale možná, že je, že jo? To jako ((směje se)), zajímavý."*

Viktorova odpověď není zamítavá, ale vztahuje se spíše k otázce na občanskou aktivitu, než politickou: *"No asi jako vnitřně ano (.) není to jako, to, že si jdu koupit kafe, který je fair tradový, není úplně důvod, nebo ten důvod není v tom, že si ho jdu koupit jenom proto, že mi chutná. Jdu si ho koupit taky z toho"*

důvodu, že jaksi trošičku soucítím s těma lidma, který to pěstujou. Takže ve chvíli, kdy odvádějí dobrou práci, tak cítím jakousi potřebu jim za tu práci dobře zaplatit.”

Monika chápe aktivitu jako politickou spíše sekundárně, ale jako občanskou rozhodně: *“Politickou nevím, to si myslím, že úplně, možná nějak sekundárně asi by se dalo říct, že to může souviset s nějakou politickou jako preferencí, ale rozhodně občanskou, je to fakt občanské postoj, že jo, prostě postoj občana ke světu a ke způsobu jak žije, jak se stravuje a jak podporuje prostě svoje okolí. Takže jako občanskou iniciativu, aktivitu určitě.”*

Jindřich odpověděl na otázku souhlasně, i když velmi stručně: *“No dalo by se říct obojí no. Samozřejmě je to i to, i to jako, i jsou to většinou kvalitní věci, takže jako (.) no tak.”*

Dá se tedy shrnout, že většina respondentů nakupování fair trade produktů jako politickou aktivitu vědomě nevnímá. Může to souviset s tím, že nejsou seznámeni s konceptem politického konzumerizmu, či nemají dostatek informací o konceptu fair trade, aby ho vnímali jako politickou participaci. Ale je samozřejmě možné, že i přesto by byly jejich motivace zcela jiné. Dle mého názoru, i když si respondenti nejsou vědomi, že nakupování fair trade produktů je politická aktivita a činí tak z důvodů jiných, prakticky tak činí a tuto funkci to má, i když tak individuálně není vnímána. Zde by se dalo říci, že důležitější jsou činy a ne slova.

Respondentům je spíše bližší vnímání nakupování fair trade výrobků jako aktivity občanské. Sem je možné zařadit veřejné důvody, které zastupuje subkategorie zlepšení. Respondenti chápali nakupování fair trade produktů například jako aktivitu společenskou, akt solidarity či podpory. Toto chování lze tedy nazvat občanskou participací a sami respondenti ji tak i chápou (i když ji nevyjadřují tímto termínem).

Motivace nakupování jsou různorodé a dá se říci, že jich je u většiny respondentů více než jedna. U jednotlivců se kombinují jak důvody osobní, tak veřejné. Lidé kupující fair trade výrobky touto aktivitou také vyjadřují určité

hodnoty a postoje, které jsou nejen osobní, ale i občanské.

5. 2 Jiné formy participace

Mezi jiné formy participace respondentů, které byly zmiňovány v rozhovorech, můžeme zahrnout dobrovolnickou činnost, práci v neziskovém sektoru a také klasické formy politické participace.

Většina respondentů někdy vykonávala či vykonává dobrovolnickou činnost. Někteří dokonce v neziskovém sektoru přímo pracují. Jedná se tedy o lidi, kteří občansky participují. Je pravděpodobné, že kupování fair trade výrobků jde ruku v ruce s nějakou jinou občanskou aktivitou (či aktivitami).

Já bych se však chtěla zaměřit na klasickou formu politické participace – volební účast.

Všichni respondenti se vyjádřili, že chodí volit (pokud jim to okolnosti dovolí) a většinou to považují za důležité. Zároveň by se však dalo říci, že jsou nespokojeni s centrální politikou a zklamáni politickým vývojem v České republice. Což by se dalo charakterizovat výrokem Jindřicha: *“No tak o politice obecně si nemyslím nic moc hezkýho, ...”*

Vzhledem k tomu, že byly rozhovory prováděny poměrně krátkou dobu před volbami do parlamentu, respondenti se často zmiňovali o problémech s rozhodováním, kterou stranu volit. Viktor a Jindřich to vyjádřili podobně, Viktor: *“... jsme se dostali do takové bezvýchodné situace, když v podstatě není koho volit, protože je opravdu v tuhle chvíli už nutno volit mezi menším a větším zlem a je málo, málo kdy jasné, které z těch zel je menší.”* Jindřich: *“Ale prostě samozřejmě volit půjdu a budu volit, jak se říká, asi menší zlo, ...”*

Ferdinand tak dokonce dospěl k následujícímu rozhodnutí: *“Tak před volbama je to docela trefná otázka, ale, já jsem k volbám vždycky chodil, od té doby, co jsem měl tu možnost. Letos poprvé uvažuji o tom, že možná nepudu k volbám, protože jsem nějakým způsobem rezignoval. Není z čeho vybírat, jo, pro mě žádná strana z těch, který jsou ve hře, jako není, není výrazně bližší, než ty ostatní, nějak nesouhlasím s tím děním tady. Spíš se zajímám o světovou politiku, o nějaký globální záležitosti, který určují dění, dění ve větším, ve*

větším rozsahu. Česká politická scéna mě nějak moc nezajímá, hlavně se v ní neorientuju, je to pro mě zmatečný.”

K podobnému závěru dochází Stachová ve svém výzkumu neziskového sektoru v regionech České republiky. Respondenty tvořili zástupci neziskového sektoru, tedy lidé občansky i politicky aktivní. Postoje k centrální politice byly u respondentů výlučně negativní a demokratické instituce nesplnily očekávání občanů a ti nedůvěřují politikům na centrální úrovni. Přesto se však všichni účastní pravidelně voleb a vyjadřují tak určitý optimismus a určitou dávku důvěry v demokratický systém [Stachová 2005; str. 28].

5.3 Frekvence

Frekvence je jednou z otázek analýzy politického konzumerizmu ve výše zmíněném výzkumu provedeném na studentech. Ojedinelý čin politického konzumerizmu může být důležitý, ale stěží ho můžeme nazývat vzorem chování. Kupování či bojkot produktu pouze jednou nemá efekt na ekonomické, sociální nebo politické praktiky. Jako efektivní formy participace může být považován pouze když je opakovaný [Stolle, Hooghe, Micheletti 2004].

V rozhovorech jsem kladla respondentům otázku, jak často fair trade výrobky kupují. Frekvence nákupů se pohybovala mezi jednou za měsíc až tři měsíce. Ale většinou tak činí pravidelně a nákupy často zahrnují jednu pravidelnou položku (kávu, čaj). Ne tak časté nákupy jsou pro některé respondenty hlavně otázkou financí (Adéla, Petr, Tereza).

Jelikož však z rozhovorů vyplývá, že nákupy fair trade výrobků respondenty nejsou ojedinelé, ale opakují se, můžeme je považovat za efektivní formu participace (mohou mít vliv na ekonomické, sociální nebo politické praktiky). I když v rozsahu, který je zatím v České republice poměrně nízký, je tento vliv zatím zřejmě zcela minimální.

ZÁVĚR

Analýza rozhovorů předložila motivace a důvody, které vedou k nakupování fair trade produktů. Důvody lze rozdělit do dvou skupin, důvody osobní a veřejné. Jako důvod osobní byla především uváděna kvalita výrobků. Mezi veřejné patří podpora producentů, solidarita, spravedlivé odměnění, smysluplné využití peněz, ale také politické motivace.

Z analýzy je však patrné, že většina respondentů nakupování fair trade výrobků nevnímá vědomě jako politickou aktivitu, neboli akt politického konzumerizmu. Spíše se tomuto označení brání. Jedním z důvodů může být neznalost konceptu politického konzumerizmu nebo povrchnější znalosti o konceptu fair trade. Bližší je jim označení jako aktivity občanské. Respondenti chápali nakupování fair trade produktů například jako aktivitu společenskou, akt solidarity či podpory, tedy jako občanskou participaci.

Motivace nakupování jsou různé a většinou jich respondenti uváděli více než jednu. Motivace u nich byly jak osobní, tak veřejné. Tedy nákupem fair trade výrobků vyjadřovali osobní, ale i občanské hodnoty a postoje.

Většina respondentů jsou lidé, kteří občansky participují, jsou aktivní v neziskovém sektoru (ať už na dobrovolnické bázi, nebo jsou přímo zaměstnaní). Z toho lze usuzovat, že kupování fair trade výrobků může být ovlivněno i jinými občanskými aktivitami.

Co se týče klasické formy participace – volební účasti, v podstatě všichni respondenti takto participují. Ale zároveň také vyjádřili negativní postoje a nedůvěru k centrální politice.

Četnost nakupování fair trade výrobků, je u respondentů relativně nízká, ale pravidelně se opakuje. Otázkou je, jak velký vliv to může mít na ekonomické, sociální či politické praktiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- HAUFF, Michael von. *Fairer Handel - ökonomischer Ausgleich zwischen Nord und Süd*. Text přednášky v rámci semináře pořádaného Evangelickou akademií Míšeň, Ekumenickou akademií Praha a Evangelickou akademií Baden v Praze, 2. – 4. 5. 2003. 17 s.
- HEJKRLÍK, Jiří. Kdo hlídá Spravedlivý obchod? In: *Fair Trade: Spravedlivý obchod v České republice*. Praha: Asociace pro Fairtrade, 2004, s. 14 – 15.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody práce a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s.
- HERTZ, Noreena. *Plíživý převrat: Globální kapitalismus a smrt demokracie*. Praha: Dokořán, 2003, 255 s.
- KLEINERT, Uwe. Inlandswirkungen des Fairen Handels. In: *Entwicklungspolitische Wirkungen des Fairen Handels: Beiträge zur Diskussion*. Aachen: Misereor Medienproduktion a Vertriebsgesellschaft mbH, 2000, s. 19 - 110.
- LUKÁŠOVÁ, Věra. Obchůdek jednoho světa. In: *Fair Trade: Spravedlivý obchod v České republice*. Praha: Asociace pro Fairtrade, 2004, s. 7.
- MARADA, Radim. *Kultura protestu a politizace každodennosti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 217 s.
- MÜLLER, Karel. *Češi a občanská společnost*. Praha: TRITON, 2. vydání, 2003, 271 s.
- PERETTI, Jonah. The Nike Sweatshop Email: Political Consumerism, Internet, and Culture Jamming. In: (Ed.) Micheletti, M., Peretti, J., Føllesdal, A. *Politics, Products, and Markets: Exploring Political Consumerism Past and Present*. Transaction Press, 2003
- PUTNAM, Robert D. Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Current Sociology* 373. 1995
- SILNÝ, Jiří. Ekumenická akademie Praha. In: *Fair Trade: Spravedlivý obchod v České republice*. Praha: Asociace pro Fairtrade, 2004, s. 13.
- SILNÝ, Jiří. *Fair trade je normální* [online]. c2005, [cit. 2006-05-02].

<http://www.ekumakad.cz/clanky-a-publikace.shtml?=&id=216510>.

- STACHOVÁ, Jana. Občanská společnost a neziskový sektor v regionálním kontextu. In: *Region a politika*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, s. 50 – 70.
- STACHOVÁ, Jana. *Občanská společnost v regionech České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005, 51 s.
- STOLLE, Dietlind, HOOGHE, Marc, MICHELETTI, Michele. Politics in the Supermarket: Political Consumerism as a Form of Political Participation. In: *Social Capital, Trust and Participation in Comparative Perspective*. Skripta, Univerzita Oslo, 2004
- STRAUSS Anselm, CORBINOVÁ Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: ALBERT, 1999, 228 s.
- TOŽIČKA, Tomáš. Úvod. In: *Fair Trade: Spravedlivý obchod v České republice*. Praha: Asociace pro Fairtrade, 2004a, s. 1.
- TOŽIČKA, Tomáš. Fair Trade - Spravedlivý obchod. In: *Fair Trade: Spravedlivý obchod v České republice*. Praha: Asociace pro Fairtrade, 2004b, s. 2 – 4.
- WERNER Klaus, WEISS Hans. *Das neue Schwarzbuch Markenfirmen: Die Machenschaften der Weltkonzerne*. Wien-Frankfurt/M: Franz Deuticke Verlagsgesellschaft m. b. H., 5. Auflage, 2003, 407 s.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A

Projekt bakalářské práce

1. Předpokládaný název práce

Fair Trade jako příklad nové formy občanské participace

2. Námět práce

Fair Trade (Spravedlivý obchod) je způsob výroby, dovozu a prodeje výrobků a komodit z ekonomicky málo rozvinutých zemí, který respektuje základní konvence Mezinárodní organizace práce ILO, prosazuje zásady trvalé udržitelnosti a spravedlivě dělí zisk mezi zaměstnance, výrobce, dovozce a prodejce. Fair Trade odstraňuje nerovné podmínky výrobců z málo rozvinutých zemí, nejde přitom o dobročinnost, ale o uvědomělé spotřebitelské chování, při němž zákazník dostává kvalitní zboží, které garantuje dodržování ekologických a etických principů.

Při zpracování tématu bakalářské práce – Fair Trade – budu vycházet z jeho teoretického zařazení do konceptu občanské společnosti a občanské participace. Fair Trade je jako příklad tzv. politického konzumerizmu považován za jednu z nových forem občanské participace. V posledních letech ubývá účasti na tradičních formách participace (např. volební účast, členství v různých spolcích apod.), ale rozvíjejí se nové formy, které zatím ve výzkumech nejsou příliš brány v potaz. Mezi nové formy patří aktivity spojené s rozšířením internetu (prezentace názorů na internetu, přeposílání petic e-mailem, chat, ...), nová sociální hnutí, která nemají pevnou organizaci, bojkoty a okupace budov, neformální lokální skupiny apod. Tyto nové formy se snaží řešit konkrétní problém, nemají tak silné ideologické pozadí, jsou založeny na sítích a slabších vazbách. Politický konzumerismus je záměrné využívání konzumního jednání jako politického nástroje k dosažení určitých cílů. Jedná se o bojkot určitého zboží nebo naopak záměrné nakupování zboží (právě Fair Trade nebo nakupování ekologicky šetrných výrobků).

U nových forem občanské participace není zatím příliš jasné, kdo jsou lidé, kteří tímto způsobem participují. Zvolila jsem si tedy jako výzkumný cíl mé bakalářské práce popsat skupinu lidí, kteří si v České republice Fair Trade výrobky kupují. Chtěla bych zjistit, proč to dělají, jejich konkrétní motivace, co to je za lidi a jestli participují i nějakým jiným způsobem.

3. Předpokládaná metoda práce

Jako metodu jsem si zvolila kvalitativní analýzu rozhovorů – grounded theory (zakotvenou teorii). Předpokládám provedení rozhovorů s deseti až patnácti lidmi, kteří nakupují Fair Trade výrobky.

Předběžná struktura práce

- úvod
- Fair Trade – co to je, vznik a vývoj, principy a zásady atd.
- teoretické ukotvení v koncepci občanské společnosti – konkrétně nových formách participace (politický konzumerismus)
- situace Fair Trade v ČR
- analýza rozhovorů a její výsledky
- závěr

4. Orientační seznam literatury

Hertz, Noreena. 2003. Plíživý převrat. Praha, Dokořán.

Marada, Radim. 2003. Kultura protestu a politizace každodennosti. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

Misereor; Brot für die Welt; Friedrich-Ebert-Stiftung (Hg.). 2000. Entwicklungspolitische Wirkungen des Fairen Handels. Aachen, Misereor Medienproduktion und Vertriebsgesellschaft

Müller, Karel. 2003. Češi a občanská společnost. Praha, TRITON.

Peretti, J. 2003. "The Nike Sweatshop Email: Political Consumerism, Internet, and Cultural Jamming" in (Ed.) Micheletti, M., Peretti J., Follesdal, A. Politics, Products, and Markets. Exploring Political Consumerism Past and Present. Transaction press

Stolle, D., Hooghe, M., Micheletti, M. 2004. "Politics in the Supermarket. Political Consumerism as a Form of Political Participation" In Social Capital, Trust and Participation in Comparative Perspective

Strauss, Anselm; Corbinová, Juliet. 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Boskovice, ALBERT.

5. Konzultant

Mgr. Jana Stachová

podpis

V Praze, dne

PŘÍLOHA B

Otázky strukturovaných rozhovorů

1. Pamatujete si, kdy jste se poprvé setkal(a) s pojmem fair trade a v jaké situaci či při jaké příležitosti to bylo?
2. Z jakého důvodu nebo důvodů fair trade kupujete? Co je pro Vás motivací?
3. Jaké fair trade výrobky kupujete? Jak často a kolik za ně utratíte?
4. Kupujete např. i jiné bio potraviny? Dáváte přednost kvalitě před cenou?
5. Jak to vnímá Vaše okolí? Zmiňujete se například svým známým o tom, co to je fair trade a proč tyto výrobky kupujete?
6. Kolik lidí ve Vašem okolí fair trade zná, případně i kupuje?
7. Jste nějakým způsobem angažován(a) v neziskové sféře? Vykonáváte nebo vykonával(a) jste nějakou dobrovolnickou činnost? Máte zkušenost s návštěvou nějaké chudé, rozvojové země?
8. Máte nějakou představu o stavu občanské společnosti v ČR?
9. Jaký máte názor na politiku obecně? Zajímáte se o ni? Co si myslíte o politickém vývoji v ČR? Chodíte k volbám a mohl(a) byste nastítnit své politické preference?
10. Co si myslíte o způsobech protestu jako jsou demonstrace a bojkot?
11. Zajímáte se o ekologii? Chováte se nějakým způsobem ekologicky?
12. Chápete nakupování fair trade výrobků jako občanskou či politickou aktivitu?
13. Nakonec bych se Vás chtěla zeptat, jaký je Váš věk, vzdělání a profese a jak velké je místo Vašeho bydliště.

PŘÍLOHA C

ROZHOVORY

Rozhovor č. 1 – Adéla

28. 4. 2006, v bytě u respondentky

A – Adéla

K – Karolína

K: Pamatuješ si, kdy jsi se poprvé setkala s pojmem fair trade a v jaký situaci, nebo při jaký příležitosti to bylo?

A: No pomerne presne, lebo to bolo asi keď som sa zoznámila s tebou, tak asi od teba to viem. A bolo to asi nejak v škole myslím, možno že v súvislosti s nejakou seminárkou, ale určite to bolo v škole.

K: No a z jakýho dôvodu alebo dôvodů fair trade kupuješ? Jako co je pro tebe vlastně motivací?

A: No, tak úplne prvou motivaciou bolo, že poznám teba, pána Silného a nejakých ľudí odtiaľ, takže najprv to boli ľudia, od ktorých som sa postupne dozvedela čo a ako, podstatu fair tradu a podobne a asi dost podstatné je aj to, že sú to väčšinou bio výrobky.

K: A jaký konkrétní fair trade výrobky kupuješ a jak často a kolik za ně asi tak utratíš?

A: No v poslednej dobe kupujem pravidelne kávu a ak mám veľa peňazí alebo mlsný jazyk ((směje se)), tak čokoládu, ale pravidelne v podstate asi iba kávu. Takže utratím, ja neviem, asi stovku za mesiac.

K: A kupuješ treba práve i jiný biopotraviny? Dáváš jakoby přednost kvalitě před cenou?

A: Málokedy asi, ak ide občas nějaké džusy v takých tých väčších supermarketoch, ale ostatné výrobky...fakt ako okrem, okrem čajov a kávy mi na tom...nie že by mi na tom úplne nezáležalo, ale nijak na to neprihliadam.

K: No a jak to vnímá tvoje okolí? Zmiňuješ se třeba svejm známějm vo tom, co to fair trade je a proč fair trade výrobky kupuješ?

A: To určite, hlavne ako som posledný mesiac pracovala pro Ekumenickou akademiiu, tak v súvislosti s tým sa dost známých dozvedelo, čo to je, pretože keď sa ma pýtali, čo práve robím, tak som im začala vysvetľovať, každý hneď čo to ten fair trade je... No takže minimálne rodina sa to dozvedela, nejaký kamaráti a známy, ďalej v druhej práci a tak. Tak občas to niekomu poviem ďalej.

K: A kolik asi tak lidí jako v tvym okolí fair trade zná nebo i kupuje?

A: (.) No tak do desať by sa to asi vošlo.

K: Jseš nějakym způsobem angažovaná v neziskový sféře? Nebo vykonáváš nebo vykonávalas nějakou dobrovolnickou činnost? Nebo máš zkušenost s návštěvou nějaký chudý rozvojový země?

A: Nie ((směje se))

K: Vůbec, nikdy?

A: Nie, akurát teraz, keď som teda naposledy pracovala pre akademiiu, ale to pre mna nebolo velmi neziskové ((směje se)). Čo bola normálne ako brigáda akurát...

K: Ale byla to nezisková organizace, takže určitě. Dobře. A máš nějakou představu o stavu občanský společnosti v Český republice? Zhruba.

A: Zhruba

K: Nebo jak to na tebe pôsobí, čo se jako děje v Čechách.

A: No tak ja si myslím, že oproti iným krajinám, napríklad oproti Slovensku je to dost v pohode. Aj keď zas nie sú to veľké rozdiely. Ale ako nevidím to ako veľmi problematický štát. Respektíve s problematickou spoločnosťou.

K: Jaký máš názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáš a co si myslíš o politickým vývoji v Český republice?

A: No do politiky obecně sa ako veľmi neberiem ak nemusím, aj keď som si veľmi nešťastne vybrala tému svojej bakalárskej práce, takže troška sa musím. A vývoj situácie, čo ja viem, asi to nieje nijak tragické, je trocha smutné, že tu majú dost veľké slovo komunisti, alebo respektíve dostávajú pomerne veľký počet hlasov na môj vkus, ale zas je nutné dať ľuďom príležitosť, pretože krízové situácie asi vyplývajú práve z toho, keď nemajú žiadnej inej cesty.

K: A chodíš k volbám? Mohla bys nastítnit svoje politický preference?

A: K volbám chodím teda, ale keďže české občianstvo mám od minulého roku, tak som tu nikdy nebola nutená voliť a nikdy som nebola nutená sledovať nejak politické strany, kampane a podobne, takže uvidím či pôjdem. Okrem toho mám teda trvalé bydlisko pomerne ďaleko, takže ak mi to časovo nebude vychádzať, čo asi nebude kvôli skúškam, tak bohužiaľ nepôjdem. Ale na Slovensku som bola vždy zatiaľ.

K: A ty politický preference, jestli to není úplně nějak tajný?

A: Preference, fakt neviem keby som išla, koho by som volila, ako fakt som tu pomerne... nie som tu zas tak krátko v Čechách aby som si nevšímała, čo kto hovorí, ale neviem. Fakt ako, cítim sa možno trocha pravicovo, ale zas voliť ODS ani náhodou, neviem, možno, možno asi soiálny demokrati, zelení tiež nie sú zlí, ale trochu moc toho nakecajú.

K: A co si myslíš o způsobech protestu jako jsou třeba demonstrace nebo bojkot?

A: No sú asi v poriadku, je treba nejak vyjadrit nesúhlas a nespokojnosť. Ak to je nejaká pokojná demonštrácia, ako bez rozbíjania výkladov a tlčenia ľudí, tak je to v pohode.

K: Zajímáš se třeba o ekologii? Chováš se nějakým způsobem ekologicky?

A: No snažím sa. Snažím sa triediť odpad, respektíve odpad triedim. Snažím sa nespotrebovať zbytočne veci ktoré nepotrebujem, bez ktorých sa zaobídem. No a neviem ako ináč, nefajčím ((směje se)). Jazdím mestskou hromadnou dopravou a podobne.

K: Dobře. A teď ještě k tomu fair tradu, chápeš nakupování fair trade výrobků jako třeba občianskou nebo politickou aktivitu? Nebo spíš teda jako spotřebu nějakých kvalitních výrobků?

A: No určitě trochu ako občianskú, aj keď ak by to nebolo označované ako fair trade, tak by som to asi kupovala aj tak, kvôli tomu, že je to bio. Ale zase bio výrobky nájdem aj inde a nemusia mať fair trade označenie, takže určite to má nejaký iný zmysel.

K: Pro tebe?

A: Hm, pre mňa.

K: Dobře, tak nakonec bych se chtěla zeptat na tvůj věk, vzdělání ,profesi a jak je velký místo tvého bydliště.

A: Tak, mám dvadsaťtri o mesiac, takže asi no momentálne dvadsaťdva a som študentkou sociológie, tretieho ročníku, na Fakulte sociálnych vied v Prahe a už štvrtým rokom bývam v Prahe, ale pochádzam z malej dediny na Slovensku, šesťsto obyvateľov.

K: Dobře, tak děkuju za rozhovor.

Rozhovor č. 2 – Barbora

26. 4. 2006, kancelář Ekumenické akademie Praha

B – Barbora

K – Karolína

K: Pamatuješ si, kdy jsi se setkala s pojmem fair trade a v jaký situaci, nebo při jaký příležitosti to bylo?

B: Hm, pamatuju, mám kamarádku, která pracuje jako dobrovolník ve fair tradový společnosti, řekněme to tak, a ona vlastně přišla s tím, jaká, jaký je to projekt a jak je to příjemný, takže na to konto, je to tak rok zpátky.

K: A z jakýho důvodu nebo důvodů fair trade kupuješ? Co je pro tebe ta motivace?

B: Přejde mi, že fair chování, nebo respektive dávání přednosti lidem, kteří obvykle jsou nějakým způsobem vykořisťovaný, nebo nejsou zaplacený dostatečně, je daleko, je důležitý pro ně.

K: A konkrétně jaký fair trade výrobky kupuješ? Jak často a třeba kolik za ně utratíš?

B: Zas tak často ne, příznávám, řekněme, že jednou za dva měsíce, většinou kafe nebo čokoládu. V rámci jednak vlastní konzumace a jednak darů. A utratím za ně tak přibližně (.) pětistovku, pětistovku, když nakupuju.

K: A kupuješ třeba i jiný bio potraviny? Dáváš přednost spíš kvalitě před cenou?

B: Hm, záleží na příležitosti a na druhu těch potravin. Když mi přijde, že je to kvalitnější, ta daná bio potravina, tak určitě.

K: A jak to vnímá tvoje okolí, zmiňuješ se třeba sjejm známej o tom, co to fair trade je a proč, proč zrovna ty výrobky kupuješ?

B: Určitě, myslím, že spousta lidí z mýho okolí jakoby nemá tušení, o co se jedná, protože to není tak zatím rozšířený, nebo během, nemyslím si, že by to bylo tak běžně, běžně známý. Většinou se zajímaj lidi, kde nakoupit, nebo jak je to možné a jsou třeba překvapení z toho, že není možné je sehnat v supermarketech, řekněme tak, že v obchodních řetězcích není speciální koutek pro výrobky tohoto typu.

K: Kolik asi tak lidí v tvém okolí fair trade zná nebo i kupuje?

B: Já myslím, že moc ne, řekněme, že pět až deset.

K: A jsi nějakým způsobem angažovaná v neziskový sféře? Dělalas třeba někdy nějakou dobrovolnickou činnost nebo pracovala jsi v neziskový sféře?

B: Hm, nějakou dobu jo, ale ne vždy dlouhou, ne vždy dlouhou.

K: A máš zkušenost s návštěvou nějaký chudý, rozvojový země?

B: Bohužel.

K: A máš nějakou představu o stavu občanský společnosti v Český republice? Případně neziskovýho sektoru?

B: Někakou představu ano, ta se vztahuje k oboru mého studia, takže řekněme, že ano. Abych to rozvedla, myslím si, že dejme tomu neziskový sektor je hodně vyrostl po vlastně, po průběhu sametový revoluce a vyrojila se, vyrojilo se mnoho občanských sdružení, ale obecně není společnost připravená a není zvyklá si kupovat věci nebo zabývat se sociálním, neziskovým sektorem.

K: A jakej máš názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáš a co si myslíš o politickým vývoji v Český republice?

B: Řekněme, že se o ní zajímám, ne úplně, není to úplně hlavním koníčkem řekněme, ale ano. Se zajímám o to, jak která strana přistupuje k jakým otázkám (.)

K: A ten vývoj?

B: Ted' se to chýlí od levice k pravicovým, pravicovým, respektive (), jenže pravicové strany, já si osobně myslím, že by bylo lepší se klonit ke středu, nebo k levicově, levici-středu.

K: Takže to jsou vlastně i tvoje nějaký politický

B: Moje politický názory nebo jakoby příklon

K: A teda k volbám chodíš?

B: K volbám chodím, chci chodit k volbám, určitě je to důležitý.

K: Co si myslíš o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkoty?

B: No já si myslím, že záleží na tom, o jakou, z jakýho důvodu ten protest vzniká, jestli je to (.) z důvodů, já nevím, nějakých ekologických problémů, které daná společnost přináší, nebo které vznikají. A nebo jestli je to z důvodu vyšších platů, to záleží na tom, jakým způsobem se (.) některé, některé, bojkot a demonstrace jsou účinný jenom v některých případech, ale ne ve většině, ale není to vždycky tak.

K: Zajímáš se o ekologii? Chováš se nějakým způsobem ekologicky?

B: Zajímám se o ekologii, i když taky ne vždycky, nechovám se vždycky ekologicky. Myslím si, že hlavním příkladem může být klasický třídění odpadu (.)

K: Takže třídíš?

B: Ano.

K: A chápeš nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

B: Ne, nemyslím si, že by to tak bylo. Myslím si, že je to spíš vnitřní záležitost každého člověka, který si rozhodne fair trade výrobky koupit a na to konto nějakým způsobem podpořit danou, daného výrobce.

K: A nakonec se tě chci jenom zeptat na tvůj věk, vzdělání a profesi a jak velký je místo tvého bydliště?

B: Tak já jsem studentka, zároveň ještě pracuju, je mi 27 a bydlím ve velkém městě, v Praze.

K: Jo, děkuju, děkuju za rozhovor.

Rozhovor č. 3 – David

26. 4. 2006, kancelář Ekumenické akademie Praha

D– David

K– Karolína

- K:** Pamatujete si, kdy jste se poprvé setkal s pojmem fair trade a v jaký situaci, nebo při jaký příležitosti to bylo?
- D:** No co si pamatuju, tak před, když jsem byl ve druháku, což je asi před pěti nebo šesti lety, tak jeden můj kamarád měl nějaký referát na občanskou společnost v Evropě a zmiňoval tam fair trade v ne úplně optimistickém světle, ale tenkrát mě to úplně, jenom jsem tak jako, to je jenom co si pamatuju, že si můžu vzpomenout, kdy o tom někdo mluvil. A pak víc až přes svojí kamarádku.
- K:** A z jakýho důvodu nebo důvodů fair trade kupujete a co je pro Vás tou motivací?
- D:** No já mám pocit, že. Takhle, jaký já mám pocit z těch výrobků je, že jsou mnohem kvalitnější, než když si koupím nějaké výrobky, já nevím, sériové. Což já kupuju většinou jenom čaj, tak to mám, vyloženě mám pocit, že to není nějaký nametený smetí nevím odkud. A tak možná, možná je to i pro mou dobrou duši, ale spíš teda asi kvůli té kvalitě.
- K:** A jaký teda výrobky konkrétně kupujete, kromě toho čaje i nějaký jiný?
- D:** No koupil jsem si ještě rum a kakao a to je asi všechno, co si tak můžu vzpomenout, ale, no.
- K:** A kolik za ně tak utratíte, nebo jak často ten čaj kupujete?
- D:** Jednou za čtvrt roku a vyjde to asi na dvě stovky, řekl bych tak dohromady tři stovky, když se sečtou ještě ty ostatní věci, za čtvrt roku.
- K:** A kupujete třeba i jiný bio potraviny? Dáváte přednost kvalitě před cenou?
- D:** Teď jsem začal kupovat bio mlsli, protože obsahuje nějaké speciální druhy cukrů a vůbec prý se dobře tráví. Tak to je kvůli té kvalitě.
- K:** A jak to vnímá Vaše okolí, zmiňujete se například svým známým o tom, co to fair trade je a proč ty výrobky kupujete?
- D:** Když známým uvařím fair tradový čaj, tak jim vždycky řeknu, že jedním douškem zachrání cejlonskou rodinu od smrti hladem na tři dny ((směje se)) a oni si potom váží toho, že pijí, konzumují ten dobrý čaj a zároveň pomáhají.
- K:** A kolik asi tak lidí ve Vašem okolí fair trade zná nebo teda i kupuje?
- D:** Tak aktivně patnáct bych řekl, možná deset. A pasivně možná ještě asi dalších patnáct, protože to asi slyšeli ode mě, co já vím, možná i víc, skrz ty ostatní lidi.
- K:** Jste nějakým způsobem angažovaný v neziskové sféře? Vykonáváte nebo vykonával jste někdy nějakou dobrovolnickou činnost?
- D:** No tak více méně jenom nějaké studentské aktivity, já bych to tak nějak nesrovnával s nějakými úplně zásadními neziskovými aktivitami, tyto činnosti. No nijak úplně zásadně, spíš ne.
- K:** A máte nějakou zkušenost s návštěvou chudé země, nebo rozvojové země?
- D:** Já jsem nikde nebyl.
- K:** Máte nějakou představu o stavu občanské společnosti v České republice?
- D:** No moje představa. Takhle, já se pohybuju mezi lidma, kteří se docela angažují

v neziskovém sektoru, ale obecně mám takovou představu, že úroveň té občanské společnosti není moc vysoká. Že já nevím prostě, ve třičtvrtě části té populace ty lidi se nijak zvlášť nezajímají ani o politiku ani o nějaké aktivity, které by mohly rozvíjet a nějak pomáhat věcem, na které se nedostává třeba z vládních prostředků. Ale to je jak říkám, tak já se pohybuju dost mezi lidma, kteří mají dost velkou představu o tom, co to občanská společnost je a co pro to můžou dělat, takže to je zase dobré. Ale myslím si, že jich není tak moc a že to je více méně jenom, že ty lidi se nějak ke mně dostali.

K: A jaký máte názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáte a co si myslíte o politickém vývoji v České republice?

D: No já myslím, že tak, vzhledem k populaci tady, jsem ještě o politice tady opravdu velmi dobře informovaný, zase to není nijak detailně. No zásadní problém s politikou mám ten, že mám pocit, že většina politiků není úplně jako, že, že to nejsou úplně chytrí lidé, mám tak pocit, když je slyším, nebo když od nich něco čtu. A to taky vytváří můj pohled na různé politické strany, že tam vždycky volím to, kde mám pocit, že ti lidi jsou ještě relativně bystří. Jinak, co, co mě je tak nebližší je asi nějaký liberální směr, bohužel tak ty české liberální strany mně absolutně nevyhovují. Takže (.) to je takový problém. Teď ještě nevím, co jsem

K: Tak něco jako o tom vývoji v České republice?

D: O vývoji v České republice? No já to sleduju tak jakože tři, čtyři roky a mám pocit, že většinou ztrácím iluze. Že třeba to, že jsem měl nějaké iluze o ČSSD, které teď již nemám. Tak, takže a teda takhle, když se na to dívám () tak mám pocit, že to je více méně dané tím, že u těch stran žádný velký vývoj nevidím, že více méně, teď kon možná, že přijde nová strana, asi určitě, do parlamentu, že když budou Zelení, tak to možná bude znamenat něco nového. Ale jinak mám pocit, že problém je v tom, že všichni ti lidi se hrozně dlouho znají. Že ať prostě dopadnou ty volby jakkoliv, tak voni tam ty svoje, některé ty svoje zásadní lidi dostanou vždycky. Takže ten rybník se moc neobměňuje.

K: A chodíte k volbám?

D: Chodím k volbám. Letos budu možná volit Zelené, ještě úplně nevím, ale ještě si to úplně nepohnojili, takže. Ale já jsem dost jako pesimista, no takže všechno negativně ((směje se)).

K: A co si myslíte o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkoty?

D: No tak někdy asi není jiná možnost, jako já nejsem úplně člověk, který by šel někam demonstrovat nebo bojkotovat, ale věřím, že prostě, nevím, třeba co se týče nějakých politických aktivit nebo podobně, tak to se asi nejlíp dělá takhle. Nebo už prostě jsou nějaké, nějaké oblasti které, kde to je celkem zaběhlé, takže, ale myslím, že to má i nějakou, že to nějak pomůže, má nějaký výsledek.

K: Zajímáte se o ekologii? Chováte se nějakým způsobem ekologicky?

D: Málo, velmi málo. Teda já se zajímám, jako že se celkem zajímám, ale ekologicky, no tak třeba odpad netřídím, to, to bych mohl, ale nedělám to. A, no nevím no, tak snažím se co nejmíň tak jako používat nějaké takové jako plasty nebo takové to zboží na jedno použití. To mě přijde, že (.), že tím vlastně ničemu nepomůžu, ale snažím se to nějak omezovat, nebo více méně je nepoužívat takové věci.

K: A chápete nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

D: No ve svém případě ani moc ne. Jednak toho zas tolik nekoupím. A jako kdybych to někam dál distribuoval, tak asi jo, ale pro tu svojí spotřebu, která není nijak závratná,

moc ne.

K: Tak nakonec bych se chtěla zeptat jenom na Váš věk, vzdělání a profesi a z jak velkého města pocházíte, nebo kde žijete?

D: Je mi 25 let, vystudoval jsem Filosofickou fakultu, jsem z Liberce, který má sto tisíc obyvatel, ale už asi 7 let žiju v Praze.

K: A profese?

D: Profese student, stále student.

K: Tak jo, děkuju za rozhovor.

D: Není zač.

Rozhovor č. 4 – Ferdinand

28. 4. 2006, kancelář Ekumenické akademie Praha

F– Ferdinand

K– Karolína

- K:** Pamatujete si kdy jste se poprvé setkal s pojmem fair trade a v jaký situaci a při jaký příležitosti to bylo?
- F:** Asi dejme tomu dva roky nazpátek a dostal jsem od kamaráda k narozeninám nějaký věci, který byly koupený ve fair tradu, nebo nějaký produkty fair tradový.
- K:** A z jakýho důvodu nebo důvodů fair trade kupujete a co je pro Vás motivací?
- F:** (.) Motivací, nějak jako i když jsem občanem západní civilizace, tak se mi v mnoha ohledech nelíbí, jakým způsobem vlastně si nějak podrobuje, podmaňuje svět a vidim v tom jako nějaký způsob, jak, jak nějakým způsobem aspoň částečně tohle odčinit. Vim něco o tý filosofii fair tradu, kam jdou vlastně ty peníze, proč je to jako férovej obchod, tak vlastně asi kvůli tomu.
- K:** A jaký fair trade výrobky kupujete, přibližně jak často a kolik za ně utratíte?
- F:** Tak já mám rád hlavně kakao a čokoládu a kupuju tak (.) asi většinou, když mi to dojde. Zase to nepožírám tak často, takže asi tak dejme tomu jednou za dva měsíce a vyjde mě to tak třeba na sto padesát, na dvě stě korun.
- K:** Kupujete třeba i jiný bio potraviny? Dáváte přednost kvalitě před cenou?
- F:** Koukám třeba na českých výrobcích je značka nějak ekologicky schválenější potravin. No minimálně taky jako českých výrobců, který nezanechávají nějakou ekologickou stopu za sebou. A (.) týká se to třeba čaje, nějaký mléčný výrobky, třeba přímo od výrobců v Čechách, to jsou kozí sýry, kravský mléko, takovýhle věci.
- K:** A jak to vnímá Vaše okolí? Zmiňujete se třeba sjejm známejm, co to fair trade je a proč fair trade kupujete?
- F:** Tak neříkám, že chodim a dělám nějakou kampaň nebo osvětu, ale určitě pár lidem, u kterých jsem si myslel, že by to mohlo padnout na úrodnou půdu, tak jsem se o tom zmínil a mluvil jsem s nima o tom. Protože třeba to pro ně byla nová informace a ani nevěděli o takový možnosti.
- K:** A máte představu, kolik lidí ve Vašem okolí fair trade zná nebo třeba i kupuje?
- F:** To chcete vědět jako číslo?
- K:** No tak zhruba.
- F:** No dejme tomu deset, deset až patnáct lidí, v mým okolí.
- K:** A jste nějakým způsobem angažován v neziskový sféře? Dělal jste nebo děláte nějakou dobrovolnickou činnost?
- F:** No dobrovolnický činnosti jsem dělal spíš při studiu, při škole. Jinak v neziskový sféře přímo pracuju, dělám v občanským sdružení, v sociální práci.
- K:** A máte zkušenost s návštěvou nějaký chudý, rozvojový země?
- F:** Tak no, v zemích třetího světa jsem nebyl, spíš, to se do toho asi nepočítá, ale v nějakých de facto na evropský poměry v rozvojových zemích – v bejvalým Sovětským svazu.
- K:** Chudý země to jsou. Máte nějakou představu o stavu občanské společnosti v Český republice?

F: No, představu mám a není nějak moc lichotivá. (.) Co jsem si všim, co sleduju nějak kolem sebe, tak se setkávám s velkým nezájmem o (.) o nějaký dění, dění ve světě, o ekologii, o vůbec jako o nějaký zájmy ostatních lidí. Takže tohle, takhle podle mého vypadá stav český občanský společnosti, nezájem, tak by se to dalo charakterizovat jedním slovem.

K: A jaký máte názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáte a co si myslíte o politickým vývoji v Český republice, současným?

F: Tak před volbama je to docela trefná otázka, ale, já jsem k volbám vždycky chodil, od té doby, co jsem měl tu možnost. Letos poprvé uvažuju o tom, že možná nepudu k volbám, protože jsem nějakým způsobem rezignoval. Není z čeho vybírat, jo, pro mě žádná strana z těch, který jsou ve hře, jako není, není výrazně bližší, než ty ostatní, nějak nesouhlasim s tím děním tady. Spíš se zajímám o světovou politiku, o nějaký globální záležitosti, který určujou dění, dění ve větším, ve větším rozsahu. Česká politická scéna mě nějak moc nezajímá, hlavně se v ní neorientuju, je to pro mě zmatečný.

K: A jaký jsou přibližně Vaše politický preference? Nemyslím teď konkrétní strany.

F: Asi spíš levicový.

K: A co si myslíte o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkot?

F: No jsem určitě pro, protože podle mého názoru je to projev nějakýho nesouhlasu, to co může jedinec na svý vlastní úrovni udělat, když s něčím nesouhlasí. Těžko zasáhne prostě do dění v politice támhle nějakýho státu s kterýho politikou nesouhlasí, jediný, co on může udělat na svý vlastní úrovni, je třeba bojkotovat výrobky tohodle státu. Vlastně nějakým způsobem se snažit, ne poškodit, ale nepodporovat třeba ekonomiku tohodle státu. Takže určitě souhlasim. Demonstrace jsou podle mého vo tom, dost podobnej názor na ně, protože těžko se každěj zvedne a půjde podat támhle stížnost, lidi, který s něčim nesouhlasej, chtěj dát najevo svúj názor, uspořádaj, uspořádaj demonstraci a daj najevo vlastně svý názory. Určitě souhlasim.

K: A zajímáte se o ekologii? Chováte se nějakým způsobem ekologicky?

F: Myslim, že jo. V první řadě určitě třídím odpad. Za další, jak už jsem říkal u nějaký předchozí otázky, snažim se nakupovat ekologický výrobky, konkrétně spíš potravinářství, nějaký se značkou, se značkou ekologický výroby, snažim se nepoužívat čistící prostředky a různý parfémý, který by byly testovaný na zvířatech. Mám povědomí o, o různějch ekologickéjch aktivitách, který se dějou, ať už na území Český republiky, nebo jinde ve světě. Mám, myslim si, že jsem nějak celkově orientovanej v tady tý problematice a i nějakým způsobem se snažim dělat osvětu v tomhleto smyslu.

K: Chápete teda nakupování výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

F: Spíš asi tu politickou, jak jsem říkal, (.) de facto to může bejt pro mě braný i na úrovni toho bojkotu, bojkotu nadnárodních společností, kapitalismu, vykořisťování. Nebudu je podporovat, když mám jinou variantu, mám jinou možnost. Nemusim si koupit kakao, který se vyrobilo támhle, zpracovalo tam, nebo vypěstovalo támhle, zpracovalo tamhle, sem dovezlo přes půl světa, zůstává za nim hluboká ekologická stopa, když mám variantu koupit si vlastně ty produkty přímo od pěstitelů. Takže chápu to tak, jako nějakou politickou aktivitu.

K: Dobře. Tak nakonec bych se Vás chtěla zeptat na Váš věk, vzdělání a profesi a z jak velkého místa bydliště pocházíte?

F: Tak věk, zítra mi bude 27, vzdělání, sociální práce, Dis, profese, pracovní terapeut

s psychiatrickejma diagnózama a pocházim z Prahy.
K: Tak děkuju za rozhovor.
F: Prosim.

Rozhovor č. 5 – Jindřich

29. 4. 2006, v bytě u respondenta

J– Jindřich

K– Karolína

K: Pamatuješ si, kdy jsi se poprvé setkal s pojmem fair trade a v jaké situaci či při jaké příležitosti to bylo?

J: To je tak dva roky možná, na internetu někde jsem se s tím setkal. No

K: Z jakého důvodu nebo důvodů fair trade kupuješ, co je pro tebe motivací?

J: No přijde mi to jako dobrej nápad, že ty peníze jdou lidem, který to vyráběj. Mně by se taky nelíbilo, kdybych někde makal a dostal za to nějakou almužnu a nějaký obchodníci by na tom sprostě vydělávaly, no tak, přijde mi to prostě dobrý jako podpora těch lidí, který prostě jinak nemaj šanci jako nějak žít pořádně a takhle.

K: Jaký fair trade výrobky kupuješ? Jak často a kolik za ně utratíš?

J: No tak kupuju alkohol, čokoládu, kafe, čaj a občas nějaký rukodělný výrobky, jakože hračky, hudební nástroje, no všechno možný. A občas něco no, utratim tak průměrně, nevím, stovku, dvě za měsíc za to. Že občas udělám větší nákup, ale jednou za čas no.

K: Kupuješ například i jiný bio potraviny? Dáváš přednost kvalitě před cenou?

J: Jo, určitě, když si to můžu dovolit, tak radši koupim něco lepšího, i když to stojí víc. Zvláště třeba pro děcka, mám, že jo, dcerku, tak tam jako je to jasný no. Když si to můžu dovolit, tak určitě no.

K: Jak to vnímá tvoje okolí? Zmiňuješ se například svým známým o tom, co to je fair trade a proč tyhle výrobky kupuješ?

J: No určitě jako, většinu mejh známějch to docela zajímá a přijde jim to taky pozitivní. Jako reakce, nikdo nějak neřikal, jako že je to blbost nebo tak a i jako už díky tomu některý známí mí si začli taky některý ty věci kupovat, teda hlavně nějakěj ten rum a tak. No jakože dobrý a mluvím o tom s lidma.

K: Kolik lidí v tvém okolí fair trade zná, případně i kupuje?

J: No tak co se týče jako třeba pracovních známostí a tak, tak to ani moc nevím, ale co se týče kamarádů, tak to většina z nich ví, vo čem to je. Že už jsme o tom spolu vždycky mluvili nebo tak. A kolik jich to kupuje, to těžko říct. Já nevím (.) pět, deset lidí možná, tak

K: Jsi nějakým způsobem angažovanej v neziskový sféře? Vykonáváš nebo vykonával jsi nějakou dobrovolnickou činnost? Máš zkušenost s návštěvou nějaký chudý, rozvojový země?

J: No tak že bych byl přímo v nějaký neziskový organizaci nebo že bych se nějak intenzivně něčim zabějval to ne. Spíš občas někde pomůžu, jako když se nachomejtnu. A (.) no spíš jako prostě mluvím s lidma o některějch věcech a tak jako. Nějaká politická agitace třeba taky a tak ((směje se)). No a v nějaký chudý rozvojový zemi jsem nebyl.

K: A máš nějakou představu o stavu občanský společnosti v Český republice?

J: No já myslim, že to zas moc dobrý neni, že by potře-, že by potřebovalo víc podpořit aktivity různý občanský. Že prostě většinou je těžký něčeho dosáhnout, jako přes byrokracii a prostě, jo, že k tomu neni politická vůle moc jako. Uvidíme po volbách co

to bude, všichni slibují, ale tak no. Potřebovalo by to určitě zlepšit tu situaci.

- K:** A jaký máš názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáš a co si myslíš o politickým vývoji v České republice? Chodíš k volbám a jestli bys mohl nastínit svoje politický preference.
- J:** No tak o politice obecně si nemyslím nic moc hezkýho, protože politická scéna, no to je asi všude stejný, že většina těch lidí jsou kariéristi a většinou jim nejde tolik o to co říkají. Jsou samozřejmě i výjimky, ale i když se člověk podívá, co se tady děje, prostě, na té politický scéně, tak je to prostě hnus no. Ty lidi prostě, těm jde většinou jenom o nějaký koryta nebo o vlastní ego. A jinak se o politiku samozřejmě zajímám, protože se mě to týká, že jo. A politický vývoj tady, no těžko říct jak to dopadne, ale jako, no nevím no. K volbám samozřejmě chodím a jak to tak teďka vypadá, tak žádná z politických stran, který mají šanci se dostat do parlamentu, prostě není úplně ta pravá pro mě. Ale prostě samozřejmě volit půjdu a budu volit, jak se říká, asi menší zlo, nebo prostě nějakou stranu, která udělá z té situace nějakou protiváhu no.
- K:** No a co si myslíš o způsobech protestu jako jsou demonstrace a bojkoty?
- J:** No to si myslím, že je úplně v pořádku. Jiná otázka je nějaký násilí na demonstracích, ale tady je hlavně problém médií, že ty prostě o takovýchle věcích informují, v podstatě i veřejnoprávní, informují prostě stejně jako bulvární nějaký noviny a takže prostě když se tam něco semele, tak jako jo, je to v novinách, je to ve zprávách, když se tam nic nestane, tak to v podstatě přejdu beze zmínky jako. A jinak si myslím, že je to jeden prostě z mnoha různých způsobů, jak proti něčemu protestovat a určitě legitimní no.
- K:** A zajímáš se o ekologii? Chováš se nějakým způsobem ekologicky?
- J:** No určitě, určitě. To je důležitá věc, moc jako. Planetu máme jenom jednu, že jo. Takže prostě od nějakýho, od nějakých základních věcí, jako je třeba třídění odpadků a takovýchle až prostě, taky prostě nějaký mluvení, nebo angažování se někde, kde prostě když má člověk čas a příležitost, tak určitě no.
- K:** Chápeš nakupování fair trade výrobků jako občanskou nebo politickou aktivitu?
- J:** No dalo by se říct obojí no. Samozřejmě je to i to, i to jako, i jsou to většinou kvalitní věci, takže jako (.) no tak.
- K:** Nakonec bych se tě chtěla zeptat na tvůj věk, vzdělání a profesi a jak velký je místo tvého bydliště?
- J:** Je mi 28 a, jo vzdělání, no vlastně fotograf vzděláním a žiji se teďka fotografií příležitostně a jinak grafikou, grafickým designem a dtp a místo mého bydliště, bydlím v Praze.

Rozhovor č. 6 – Monika

2. 5. 2006, kancelář Ekumenické akademie Praha

M– Monika

K– Karolína

K: Tak pamatuješ si, kdy jsi se poprvý setkala s pojmem fair trade a v jaký situaci, nebo při jaký příležitosti to bylo?

M: No tak poprvý jsem se setkala s termínem fair trade v italské podobě, to znamená, setkala jsem se s termínem commercio gusto, a bylo to v Itálii a bylo to v roce 2000. A bylo to při příležitosti, kdy jsem prostě pila kafe u jedny kamarádky a dívala jsem se na to kafe a ona mi začla vyprávět vodkad', co to vlastně je za kafe. A tak jsem se dozvěděla o tom, jak vlastně funguje fair trade.

K: A z jakýho důvodu nebo důvodů fair trade kupuješ? Co je pro tebe vlastně ta motivace?

M: No tak motivace první je, že mě to asi vytváří takovej jako příjemnej pocit prostě. Cejtím to, že ty peníze jdou někam, kde budou smysluplně využity, jednak, protože základní takovej pocit, že tím přispívám k nějakýmu zlepšení prostě, to je hlavní jako důvod. A druhý důvod je ten, že jsou jako, že jsem přesvědčená o tom, že jsou prostě miň třeba závadný, nebo že nejsou vůbec závadný, že jsou prostě bio, takže vlastně zase je to důvod, kterej se vztahuje ke mně. Že jsou lepší pro mě prostě.

K: A jaký fair trade výrobky kupuješ? Jak často a kolik za ně asi tak utratíš?

M: Tak určitě kafe na prvním místě, já nevím no, tak já to zas jako, já bych řekla třeba tak jedno kafe za dva měsíce asi v průměru. A co byla ta další otázka?

K: Kolik za ně asi tak utratíš?

M: No tak to prostě v závislosti na, na tom množství. Ale kromě toho kafe čaj, ale čaj miň třeba (.) spíš pro známý třeba jako dárky taky, spíš než pro sebe, ten čaj.

K: A kupuješ třeba i jiný bio potraviny? Dáváš přednost kvalitě před cenou?

M: No tak jako v takovejch těch bio prodejnách nenakupuju skoro vůbec vlastně. A když si chci koupit něco bio, tak většinou jako si prostě kupuju to, co vim, že je dostupný v tom fair tradu. Někdy, to znamená nějaký takový bio jogurty, takový ty mléčný věci, bio mlíko a tak. Kde, kde mě ty, ty normální výrobky přijdou zvlášť hnusný totiž, tak tam, tam si radši připlatim bio mlíko, ale je to tak, u těch mléčnejch výrobků třeba jo, ale jinak vlastně ne. Zeleninu bio třeba vůbec jako.

K: A jak to vnímá tvoje okolí? Zmiňuješ se například svejm známejm o tom, co to fair trade je a proč fair trade kupuješ?

M: No, dělím to do takovejch dvou jako skupin. Existuje skupina lidí, kde si myslim, že to má cenu jako prostě propagovat a kde se o tom hodně a často zmiňuju. To je tak okolí třeba mejch vrstevníků, spolužáků ze školy a nebo třeba i vůbec jako informovanějších lidí, o kterej vim, že je třeba zajímá, co existuje za alternativy, jako pro konzumenty, ale vůbec alternativy. A pak je skupina lidí, kde se ani nesnažim vlastně něco takovýho jako jim přibližovat, protože prostě vim, že jakmile uslyšej slovo trade, nebo něco jako nějakěj obchod, tak prostě to hoděj do jednoho pytle s nějakým (.) že ani jako se nebudou snažit prostě se nad tím zamyslet, co to vlastně je a nebudou mě ani poslouchat. To jsou většinou prostě starší lidi, co maj takovou tu

- blbou náladu prostě a všechno hodnotěj negativně. Tak tam to většinou vzdávám teda.
- K:** A kolik a si tak lidí ve tvým okolí fair trade zná nebo i kupuje? Zhruba.
- M:** No, (.) třeba z takovejch těch bližších známejch bych určitě řekla deset lidí. Z toho širšího okolí, spousta lidí třeba vo tom ani jako třeba nevím jo, kupujou třeba fair trade nebo, ale já nevím, třeba tak do deseti kamarádek, známejch, co určitě fair trade kupujou a pravidelně jako, ne jenom jako experiment.
- K:** Hm, a jsi nějakým způsobem angažovaná v neziskový sféře? Vykonáváš nebo vykonával jsi nějakou dobrovolnickou činnost?
- M:** No tak v neziskový sféře jsem angažovaná už několik let. A pracovala jsem v různých neziskovkách i jako dobrovolník, ale i jako prostě placeněj pracovník. To bylo od roku 2000 asi.
- K:** A máš zkušenost s návštěvou nějaký chudý, rozvojový země?
- M:** No tak tam mám zkušenost teda s návštěvou latinsko americkéjch zemí, Mexiko a Chile.
- K:** No a máš nějakou představu o stavu občanský společnosti v Český republice?
- M:** Jestli mám představu o stavu? No tak moje představa, nebo moje nějaká taková jako, moje vnímání toho je (.) myslím si, že to je na jako dobrým postupu, že prostě občanská společnost se u nás rozvíjí, dobře. Ale zase prostě, pořád se to vlastně týká jako jednoho a toho samýho okruhu lidí, který se vo to, vo rozvoj tý občanský společnosti jako zajímaj. Myslím si, že je tady prostě celá generace prostě Čechů, u kterejch je tahle myšlenka občanský společnosti prostě neprorazitelná, asi se ta generace musí vyměnit, no. Ale přibylo mladejch lidí, podle mě ten rozvoj prostě nastane, více lidí si myslím.
- K:** A jakej máš názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáš a co si myslíš o politickým vývoji v Český republice?
- M:** No zajímám se o ní, o ní do takový míry, jaký umožňuje takovej ten každodenní život no, to znamená, že sleduju takový ty povrchnější zprávy z novin. Jako ne (.) nesleduju prostě, nepídím se po detailnějších analýzách, jsem takovej ten povrchnější spíš sledovatel a často si třeba ten úsudek udělám na základě nějakějch jako povrchních informací, to si jsem vědomá toho. Na druhou stranu úplně jako nechci rezignovat, že si myslím, že je potřeba prostě tu politiku nějak sledovat a samozřejmě volit a tak dále. Ta otázka byla taková delší, tak nevím
- K:** Co si myslíš o politickým vývoji, jako současným, v Český republice?
- M:** Já si myslím, že není zas tolik odlišnej od zemí, který nás vlastně obklopujou. (.) No nemyslím, jako samozřejmě korupce a taková ta byrokratizace, ale, ale to je podle mě jako všude. Já si myslím, že ten vývoj je prostě takovej jako, už, už možná dlouhou dobu je takovej moc jako statickej no, to je jediný, co mi na tom vadí, že prostě u nás se všechny ty změny dějou jako strašně pozvolna, ale dějou se zase na druhou stranu, k lepšímu si myslím pořád.
- K:** A chodíš volit?
- M:** No.
- K:** A mohla bys nastínit svoje politický preference?
- M:** Tak moje politický preference, od tý doby, co mám jako právo volit, což je sedum let asi, osum let, tak byly tak jako taková středo levicová orientace bych řekla, ne úplně teda levice samozřejmě, ale od toho středu vždycky spíš nalevo. A teďka půjdu k volbám a po druhý už budu volit stranu Zelených.
- K:** A co si myslíš o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkot?

M: No záleží, jak se demonstruje, jak se bojkotuje no. Podle mě demonstrace jako nápad, je dobrý nápad. Dobrý je třeba nějak prostě vyjadřovat odlišnost názoru a jak jinak, než prostě, když to nejde jako po dobrým, tak se musí trochu hlasitějc, takže to jo. Nelíběj se mi ale takový ty různý radikální extrémistický složky, co se na to často nabalují, s tím já nesouhlasim, to se mi nelíbí prostě násilný jako rabování a tak dále. Ale myslim, že těch demonstrací u nás je pořád jako málo no. Hlavně když už nějaká demonstrace se organizuje, tak se právě na to nabalej takový ty násilničtější, jako násilnický povahy lidí, co si tím vybíjej nějaký svoje jako negativní životní asi pocity a v tomhle ten smysl není. Nevim, jestli prostě ty demonstrace u nás nějak jako unikaj nějak, za to organizace asi není, nevim prostě, proč to má takovou podobu no.

K: A zajímáš se o ekologii? Chováš se nějakým způsobem ekologicky?

M: No tak to asi vyplývá z toho, jak se, nebo nevim, jestli to vyplývá, ale jak jsem mluvila o těch Zelených, tak to souvisí nějak s tou mojí jako orientací na, nebo zájmem o tohleto téma. Takže se zají-, snažim se o to zajímat do té míry, co mi umožňuje čas. Samozřejmě třídění odpadu prostě, taky při nákupu výrobků zvažuju, jestli to je ve skle, nebo v plastu, že jo. Pokud kapsa stačí zase, tak prostě vždycky upřednostňuju nějak ekologičtější variantu. A to je možná i, ty ekologický témata je možná jedinej příklad, kdy třeba podepisuju nějaký petice na internetu a tak dále. Jindy většinou tohlensto už nějak jako filtrujou, ale tyhle, tyhlety témata si myslim, že jsou důležitý, takže tam se jako zapojuju i aktivnějc trochu, třeba u těch peticí.

K: A chápeš nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

M: Politickou nevim, to si myslim, že úplně, možná nějak sekundárně asi by se dalo říct, že to může souviset s nějakou politickou jako preferencí, ale rozhodně občanskou, je to fakt občanskěj postoj, že jo, prostě postoj občana ke světu a ke způsobu jak žije, jak se stravuje a jak podporuje prostě svoje okolí. Takže jako občanskou iniciativu, aktivitu určitě.

K: Dobře. A nakonec bych se tě chtěla zeptat na tvůj věk, vzdělání, profesi a z jak velkého místa bydlíš pocházíš?

M: Tak jsem z Prahy, věk 26, vzdělání dosažený vysokoškolský a (.)

K: Profese

M: Profese, pracuju v neziskovém sektoru.

K: Děkuju za rozhovor.

M: Rádo se stalo.

Rozhovor č. 7 – Petr

3. 5. 2006, Riegrovy sady, Den pro fair trade

P- Petr

K– Karolína

K: Tak, já bych se tě chtěla zeptat, jestli si pamatuješ, kdy jsi se poprvý setkal s pojmem fair trade a v jaký situaci, nebo při jaký příležitosti to bylo?

P: Tak bylo to při příležitosti, u nás na privátku, moje spolubydlící, která vlastně teď kons ten fair trade dělá v Brně, tak nás seznámila se svojí cestou do Afriky a že vlastně existuje nějaký projekt fair trade. Ale že máme smůlu, že tady ještě není moc rozšířený. No a postupně vlastně se k němu dostala, takže nás tím nasměřovala. To je tak tři roky zpátky.

K: Hm, dobře. A z jakýho důvodu, nebo důvodů fair trade kupuješ? Jako co je pro tebe motivací?

P: Ty brďo. Ta motivace? Ta je asi docela široká. Jelikož jsem dělal v neziskovém sektoru, tak jsem se k tomu nějak dostal ze všech stran a to jako říct jeden motivační jako

K: No klidně i víc, jako co, co

P: Tak asi nějakým způsobem je mi to sympatické, že člověk nedává jenom někam peníze, ale že vlastně vidí ten výsledek. Že to není jako abstraktní a nemusí se člověk bát, že se třeba zpronevěří ty peníze.

K: Hm, dobře. A jaký fair trade výrobky kupuješ? Jak často a kolik za ně asi tak utratíš?

P: Tak většinou jsou to čokolády pro moje přátele, při příležitosti k narozeninám, rodičům a tak. Jak často? Častější (.) tak dvakrát do měsíce, to je různé. A podle toho, jak jsou penízky. A kolik? Ty brďo (.) zas jsou situace kdy si to nemůžu tolik dovolit. A nepomáhám jenom takhle tím způsobem.

K: A kupuješ třeba i jiný bio potraviny? Nebo dáváš přednost kvalitě před cenou?

P: Tak se docela snažím kupovat třeba bio potraviny. Chtěl bych kupovat bio maso, ale zatím jsem nezjistil jako kde. A taky záleží, kolik člověk zrovna má penízků, vono je to přecejenom dražší. Chtěli bysme i kupovat bio kosmetiku, teda bio kosmetiku, bio prostředky na mytí nádobí, prášky, ale zatím pro nás nedostupné přecejenom. Určitě v Brně, když jsem na privátu, tak jsem i kupoval víc, teď, teď si moc nevařim takže.

K: A jak to vnímá tvoje okolí? Jako zmiňuješ se třeba svejm známejm, co to fair trade je a proč ty výrobky kupuješ?

P: ((směje se)) Tak vzhledem k tomu, že se setkávám s lidmi, který dělají v neziskovém sektoru a o tom fair tradu ví daleko víc než já, takže je to spíš povzbuzující a spíš se to snažim, jak třeba formou těch dárků, nějak pozitivně působit na své přátele. Dokonce jeden z mých kamarádů se to snaží, aby Telecom si kupoval kávu ((směje se)). A dokonce i moje šefová je tomu docela hodně nakloněná, že jí to zajímá. A dokonce i rodiče jako už jsou na to zvyklí, že občas něco přivezu a ta čokoláda jim chutná. Ale jako bohužel jsou ve městě, kde ty výrobky nejsou k dispozici.

K: Hm. A kolik těch lidí třeba zhruba je v tom tvým okolí, který to znaj a kolik jich třeba i kupuje, ne že by to třeba jenom dostávali od tebe. Jestli jako už se naučili třeba i, pokavad' třeba nejsou ve městě, kde to není.

- P:** Tak teď jsem v Praze (.) tak to je docela těžký no, že vlastně mí přátelé jsou hodně strukturováni a každý jsou z jinýho prostředí, každý to zná trošku jinak. Já nevím no, ale asi třicet lidí jako, no patnáct (.) deset, teď jsem se tady trošičku (.) No a ve Varech tam je to smůla. A v Brně, Šárka Špačková vede brněnský fair trade, tak tam je to. Jak říkám, nejsem typický, typický klient.
- K:** A jseš teda nějakým způsobem angažovanej v neziskový sféře? Říkal jsi, že ano.
- P:** Jak pracovně, byl jsem pracovně, ale teď už jsem jako dobrovolník.
- K:** Takže dobrovolník.
- P:** A teď bych se chtěl zase nějak, hledám cestičky jak.
- K:** A máš třeba nějakou zkušenost s návštěvou nějaký chudý, rozvojový země?
- P:** Jsem pozvaný do Kolumbie, protože tam máme příbuzné. To je jeden z důvodů, proč se snažím trošku pomáhat. A chystám se tam, ale zatím jsem nebyl. Pokud nepočítám Bulharsko nebo Rumunsko, ale to asi nejsou typický příklady.
- K:** Dobře. A máš nějakou představu o stavu občanské společnosti v České republice?
- P:** ((směje se)) Tak trošičku asi jo. Mohlo by to být lepší. Ale chce to čas asi.
- K:** A trošku jiný otázky, jakej máš názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáš, co si myslíš o politickým vývoji v Český republice?
- P:** Tak zaplaťpánbůh dětství jsem půl prožil jenom v komunismu, už je to lepší. A o tom vývoji, nezajímám se o to tolik, kolik bych asi měl, ale jako v práci občas diskutujeme, úplně nás štve ty komunisti ty jo. Jak vystrkujou ty růžky. A mám docela negativní zkušenost vlastně s extremismem pravicovýho ražení, když jsem dělal jednu sbírkovou akci "Pomozte Tsunami", tak jsme se dostali do konfliktu s jedním skinem, takže. A mám přátele, který se tímhle směrem jako zabírají, takže často slyším, tak to je docela jako síla. To asi by se chtělo tím víc asi (.) ale jinak asi jako každý, jo jednou prostě za rok si to odvolíme nebo za víc
- K:** Takže jo, chodíš k volbám?
- P:** No teď jsem dvakrát nebyl ((směje se)), ale to jsem bydlel v Brně, to bylo daleko. Takže to bylo, špatně jsem si to. Ale teď kon pudu no.
- K:** A nějaký politický preference tak zhruba?
- P:** Tak spíš asi zeleno pravicový, myslím.
- K:** Co si myslíš o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkoty?
- P:** Jako já moc nevěřím na revoluce a spíš asi vzorem je Mahátma Gándhí, to je takovej ten vzdor jako, asi spíš práce s lidma než nějaký bojkoty a asi samozřejmě záleží na situaci, pokud by šlo o život, tak asi ty demonstrace a bojkot určitě jako ta nejzazší forma, ale spíš asi bych dal na formu toho soft jako.
- K:** Hm, voni i ty demonstrace můžou bejt soft.
- P:** Jasně, ale spíš asi tyhle ty akce typu Česko proti chudobě, toho se teda aktivně zúčastním jako jeden z organizátorů ve Varech. Ale jít někam třeba házet kameny, to asi ne ((směje se)).
- K:** A zajímáš se o ekologii? Chováš se nějakým způsobem ekologicky?
- P:** Třídíme a snažíme se třídít. Auto nemám, asi si ho hned tak nepořídím, nesnáším auta ve městech, to mám docela negativní vztah. A (.) snažím se, vzhledem k tomu, že jsem dělal v organizaci, která trošku žila i vlastně ekologií, takže těch akcí jsem se jako zúčastnil, jako kosení a tak. Ale no snažím se, to nakolik je to ekologické, záleží na podmínkách, ale třídím.
- K:** No a chápeš nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

- P:** Spíš asi jako společenskou, než jako politickou. Bych tam asi do toho politiku moc nezatahoval radši.
- K:** Tak nakonec se chci jenom zeptat na tvůj věk, vzdělání a profesi a jak velký je místo tvýho bydliště?
- P:** Jak velký?
- K:** Místo tvýho bydliště.
- P:** Jako byt jako?
- K:** Ne, jako město.
- P:** Jo město, já jsem ti rozuměl, tak je to, trvalé bydliště mám v Karlových Varech, ale bydlím teďkons v Praze, tady na Vinohradech. A věk 33. A profese?
- K:** Vzdělání a profese.
- P:** Jo vzdělání, tak mám středoškolské vzdělání, dopravka, průmyslová škola dopravní, obor železniční doprava a v současné době dělám v DVD-půjčovně.
- K:** Tak děkuju moc za rozhovor.
- P:** Doufám, že to bude nějakým způsobem využito.

Rozhovor č. 8 – Renata

3. 5. 2006, Riegrovy sady, Den pro fair trade

R – Renata

K – Karolína

K: Pamatujete si, kdy jste se poprvé setkala s pojmem fair trade a v jaké situaci, nebo při jaký příležitosti to bylo?

R: No už je to pár let, teď si nepamatuju přesně kolik let. Já jsem chodila, bydlela na Jarově a tam jsem chodila do kostela, tam byla farářka Lukášová a ona to tady zakládala, ten Obchůdek jednoho světa. Tak ta to tam říkala někde na ohláškách. Jsem pak začala chodit do toho obchůdku, ale už je to dost let, nevím přesně kolik.

K: A z jakýho důvodu nebo důvodů fair trade kupujete? Co je pro Vás ta motivace?

R: No motivace, ze začátku jsem tam chodila, protože se mi tam líbily náušnice ((směje se)) ale tak je to určitě skvělý no, nemám moc ráda nadnárodní monopoly a když se jim to vyhne.

K: A jaký konkrétně fair trade výrobky kupujete? Jak často a kolik za ně asi tak utratíte? Zhruba.

R: Tak nepravidelně, náhodně jdu okolo, všechno možný no, nějaký potraviny, dárky, vánoční ozdoby, tašku, no nějaký dárky.

K: A kupujete třeba i jiný bio potraviny? Dáváte jako přednost kvalitě před cenou?

R: Spíš asi, spíš co zrovna se mi hodí, nepřemejšlim

K: A jak to vnímá Vaše okolí? Zmiňujete se třeba svejm známejm, co to fair trade je a proč, proč ty výrobky kupujete? Bavíte se o tom s někým?

R: No jak s kterejm, tak v rodině manžel je určitě pro to taky. Pak mám, (.) no s některejm známejm mi to ani nepřijde se zmínit, pak mám různý známí třeba z Greenpeace a ty se o to zajímaj sami určitě.

K: A kolik asi tak lidí ve Vašem okolí fair trade zná, nebo i kupuje?

R: Tak asi pět

K: A jste třeba nějakým způsobem angažovaná v neziskový sféře? Nebo vykonávala jste někdy dobrovolnickou činnost? Nebo vykonáváte?

R: Dělal jsem v Diakonii, ale už tam nedělám. Jako dobrovolnickou vyloženě, že bych jako aktivně nějak, přispívám někde, ale abych někde postávala, to ne, na to nemám čas, mám děti ((směje se)).

K: A máte zkušenost s návštěvou nějaký chudý, rozvojový země?

R: Nemám.

K: A máte nějakou představu o stavu občanský společnosti v Český republice? Nebo o neziskovým sektoru?

R: No, jen že na tom není moc dobře finančně, čím dál tím hůř. Zatím mám pocit, že čím dál tím jsme na tom byli hůř, stejně tak jako po tý revoluci to tak byl takovej boom, takovej rozkvět a pak už to bylo čím dál tím horší.

K: Teď se Vás zeptám, jakej máte názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáte a co si myslíte o politickým vývoji v Český republice? Víím, že to zní teď před těma volbama trochu nepatřičně. A jestli chodíte k volbám?

R: No tak docela se zajímám a chodím.

K: A tak zhruba nastínit politický preference?

R: Levice.

K: A co si myslíte třeba o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkot?

R: No to je určitě dobrý, musej o tom lidi vědět.

K: Zajímáte se o ekologii? Chováte se nějakým způsobem ekologicky?

R: Tak že bych vyloženě někam jezdila vysazovat stromečky to ne, ale třídíme odpad.

K: Dobře.

R: A nejezdím do centra autem.

K: Chápete třeba nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

R: Politickou ani moc ne, spíš tak jako solidaritu.

K: Dobře, tak nakonec bych se jenom zeptala na Váš věk.

R: 33.

K: Vzdělání a profesi.

R: Střední, účetní.

K: A jak velký je místo Vašeho bydliště, jako město?

R: Praha.

K: Děkuju moc za rozhovor.

Rozhovor č. 9 – Tereza

3. 5. 2006, Riegrovy sady, Den pro fair trade

T- Tereza

K- Karolína

K: Pamatuješ si, kdy jsi se poprvý setkala s pojmem fair trade a v jaké situaci nebo při jaké příležitosti to bylo?

T: To bylo loni o Vánocích, jsem dostala dárek od kamaráda, čokoládu a čaj.

K: A z jakého důvodu fair trade kupuješ? Co je pro tebe motivací?

T: Motivace, to, že mi to přijde nefair ((směje se)), jak to vypadá, když to jde přes plno lidí, který si každý vezme kousek a vcelku seberou velké kus tomu na začátku, jako, že to je surovost, no to je, fakt mi to přijde dost surový.

K: A jaké fair trade výrobky kupuješ? Jak často a kolik za ně třeba utratíš?

T: No je pravda, že teď jsem si koupila jako čaj a předtím jsem kupovala snad jednu čokoládu, no jednu čokoládu mám, ale není toho mnoho, nemám jako, za prvý jako asi šance by byla, kdybych chtěla, že jo, víc, ale finančně je to teď asi docela takový, až dostuduju ((směje se)). Já myslím, že fair trade přetrvá.

K: A kupuješ třeba i jiný bio potraviny? Dáváš přednost kvalitě před cenou?

T: No tak, určitě mám jako, věřím těm značkám, že jsou to bio potraviny asi, kupuju, kupuju a tak jako půl na půl, že to není, že bych se, prostě ty mouky celozrnný kupuju a jako tu zdravou výživu to jako navštěvuju občas.

K: A jak to vnímá tvoje okolí? Zmiňuješ se třeba sjejm známým o tom, co to fair trade je a proč, proč ho kupuješ, nebo proč ho kupovat?

T: No jako, že bych cíleně to někomu propagovala, to ne, jenom když na to narazíme, nebo když dávám ochutnávat čokoládu, tak to vysvětlím, to je pravda, ale, jako no

K: Kolik asi tak lidí v tvém okolí fair trade zná, nebo ho i kupuje? Tak zhruba.

T: No v mém okolí zná hodně lidí, řekla bych, že docela dost ví o co jde, ale jako kupuje jich málo, protože to jsou studenti. Ten kluk, jak jsem říkala, tak ten kluk to kupuje docela často.

K: A jsi nějakým způsobem angažovaná v neziskový sféře? Vykonáváš nějakou dobrovolnickou činnost?

T: No pracuju jako lektor v Tereze, což je ekologický sdružení, ekologická výchova. Jako dobrovolník, tam jsem dost dobrovolník ((směje se)). Třídím hlíník ((směje se)).

K: A máš zkušenost s návštěvou nějaký chudý země?

T: Zkušenost nemám, mám takovou zprostředkovanou od kamarádů, kteří se neustále vrací ze všech koutů světa a promítání jsou, každý tejdenn skoro nějaký, takže myslím že, jako zkušenost přímo nemám. Jako z Rumunska vlastně, ale tak Rumunsko (.)

K: Máš nějakou představu o stavu občanský společnosti v Český republice?

T: No jako o neziskovejch organizacích? Jak

K: No, tak ten neziskovej sektor.

T: No tak za prvý mu hodně fandím, za druhý si myslím, že to je silnej, tím, jak jde jako pomalu a od spoda, no, že se to, že si prostě dělá malý sousta, malý krůčky, ale ve výsledku udělaj hrozně velkou práci, no takže to jako, věřím teda, sem asi optimista v tomhle.

K: A jaký máš názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáš a co si myslíš o politickým vývoji v České republice? Chodíš k volbám?

T: No to jako jasně, že jo. To určitě jo, ale stává se to čím dál tím větším oříškem ((směje se)), vybrat z toho všeho, prostě nevím no. Opravdu, teď to řeším, často máme debaty, neustále o tom debatujeme, co by bylo nejlepší, ale jako když člověk nevidí do karet, který nám teď předhoděj, tak je to pak těžký, že jo, já nevím, opravdu nevím. Jako mám favority, ale

K: A nějaký jako politický preference jenom tak nastínit? Tvoje jako co, nemyslím teď konkrétní stranu před volbama, ale

T: No jako učitě nějakou, která má rozhodně zájem koukat nejenom na, koukat i za hranice a vidět to nějak v celku. Takže, třeba já jsem furt byla favorit jako Zelenejch, ale pak jsou hlasy, kdy jako přebarvený červený na zeleno, tak já nevím prostě, jestli to taky neberou tak hurá, že to ještě nezkusili si to být nahoře. Tak jestli náhodou pak nezčervenaj, tak to jsem si říkala, no nevím, teďka je takový spíš že se snažím v tom bruslit.

K: A co si myslíš o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkot?

T: No to je zajímavý, já jako, já nemám ráda když, když je něco, já nemám ráda extrém jako, když se něco moc, moc prosazuje, když je to fakt jako extrém. Právě ty organizace mi vyhovují tím jako, že jdou si po tom svým a neudělaj krok vedle, prostě ale jdou a jsou férově právě. Kdežto tyhlety přivazování, jenže má to jako druhou stránku, má to i stránku toho, že se vo tom někdo dozví, že jo jako. Kdyby se nepřivázali, tak se nikdo nedozví. Jenomže to řeším taky, jako sama bych se nepřivázala, určitě to vim, že jako nebudu extrémista. Ale možná, že i jenom díky nim se něco rozkopne a rozkopne se to tak, že to vo tom bude vědět i víc lidí, než jenom ty co si přečtou jiný noviny než Blesk, že jo.

K: Zajímáš se o ekologii? Teda asi jo, když v týchle oblasti pracuješ a asi se i chováš nějakým způsobem ekologicky teda.

T: No třídím všechno, co jde. I když právě ta Tereza, jako to bylo hodně zlom, protože tam, tam pomohla hodně. Já jsem studovala biologii a tam mě to přišlo, že jako byl paradox taky jeden velkej, jako, že studuje člověk biologii a tříděnej odpad tam, to je poslední katedra, která, fakulta, co to nějak jako

K: Chápeš nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

T: Politickou, no to mě nenapadlo, jako nenapadlo mě to, že by to byla politická aktivita. Ale možná, že je, že jo? To jako ((směje se)), zajímavý.

K: Dobře. Tak jo, nakonec bych se tě chtěla jenom zeptat na tvůj věk, vzdělání a profesi a z jakýho, jak velkýho místa pocházíš.

T: Já jsem z Prahy, to beru od konce co?

K: To nevádí. Vzdělání a profesi.

T: Vzdělání, no začala jsem biologii a tam jsem skončila ve třetím ročníku a teď jsem na vyšší sociálně pedagogický škole a teologický, Jabok. No a to je asi všechno co mám, titul nemám ((směje se)).

K: Tak děkuju za rozhovor.

T: Já taky.

Rozhovor č. 10 – Viktor

11. 5. 2006, kavárna Na půl cesty

V- Viktor

K- Karolína

K: Takže první otázka, pamatuješ si, kdy ses poprvé setkal s pojmem fair trade a v jaký situaci, nebo při jaký příležitosti to bylo?

V: Pojem jako takovej nevim, nicméně jsem se poprvé s fair tradovými produkty setkal asi před rokem a kousek. (.) A bylo to v situaci, kdy z Ameriky dostala moje babička k Vánocum od svého syna, čili mého strýce, dárkový balíček, ve kterém byly fair tradové potraviny, konkrétně teda káva a nějaké další sladkosti a tak.

K: A z jakýho důvodu nebo důvodů fair trade kupuješ, co je pro tebe motivace?

V: No tak, je to hlavně z toho důvodu, že ty fair tradové potraviny, respektive já kupuju jenom kávu jo, a to proto, že mám kávu rád a mám rád kávu kvalitní a taková ta káva, která je běžně k dostání, ať už v supermarketech, nebo, nebo v normálních obchodech, ve většině případů kvalitní není. Když, kdykoliv jsem si koupil fair tradovou kávu, tak jsem byl naprosto spokojen jak s chutí, tak řekněme i s cenou, kterou já jsem prostě ochoten zaplatit za kvalitní věci.

K: A takže kupuješ výhradně kávu?

V: No zatím jsem neměl možnost si koupit něco dalšího. A pravda, koupil jsem ještě čokoládovou pomazánku pro svou sestru. Protože má ráda sladké a ta byla nadšena z toho, jak tam pěkně křupe ten přírodní cukr.

K: A jak často kávu kupuješ a kolik za ní asi tak utratíš?

V: No kávu kupuju tak často, jak je potřeba. Čili ve chvíli, když dopiju, dopiju jeden balíček, tak si koupím nový, takže

K: Přibližně?

V: Takže mi tak na ten měsíc vystačí dvě, dvě balení kávy po kdo ví kolik, kolik vlastně váží ten jeden balíček, takže (.) řekněme tak půl kila koupim měsíčně. Stejně to nepiju jenom já sám, ale pijeme to ve více lidech, takže tak sto až dvě stě korun no.

K: A kupuješ třeba i jiný bio potraviny? Dáváš přednost kvalitě před cenou?

V: No tak já dávám přednost kvalitě vždycky, ale bio potraviny, tak zase nejsem úplně zběhlý v tom, kde se nacházejí obchody s bio potravinami, ale rád si zajdu třeba do restaurace, kde mi nabídnou prostě bio potraviny chutně zpracované, třeba steaky.

K: A jak to vnímá tvoje okolí, zmiňuješ se třeba svým známým co to je fair trade a proč tyhle výrobky kupuješ?

V: Co se týče této otázky, tak k tomu ta odpověď není úplně, úplně jednoduchá, protože já když, když se zmiňuju, tak, tak asi spíš pomíjím ten, ten pojem fair trade, se o tom teda zmíním, ale nějak ho nerozebírám, mně, mně spíš jde o tu kvalitu té které konkrétní jaksi věci. Takže třeba v případě kávy je to o tom, že když ta káva je fakt chutná, tak jí nelze nedoporučit.

K: A víš třeba, kolik lidí v tvém okolí fair trade zná nebo ho i kupuje?

V: No tak vzhledem k tomu, že studuju sociologii, tak tam jsou ti lidé znalejší než kdekoliv jinde, takže jako pár lidí se určitě v mém okolí najde.

K: A jsi nějakým způsobem angažovanej v neziskový sféře? Vykonával jsi, nebo vykonáváš nějakou dobrovolnickou činnost?

V: Žádnou dobrovolnickou činnost nevykonávám.

K: Ani jsi nevykonával nikdy?

V: No tu a tam jsem snad něco vykonával, ale zrovna si nemůžu vzpomenout na to, jak moc neziskový to bylo ((směje se)).

K: A máš zkušenost s návštěvou nějaký chudý rozvojový země?

V: Pokud se Bulharsko počítá jako chudá rozvojová země ((směje se)), do Bulharska jezdím jednou ročně na čtrnáct dní a že by to byla bohatá země, to se mi nezdá. Ale zase na druhou stranu je to, je to asi dost vzdálené té chudobě, která je třeba v Africe nebo v některých místech Latinské Ameriky.

K: A máš nějakou představu o stavu občanský společnosti v Český republice? Jak na tom jsme?

V: Ted' si nejsem úplně jistej, jestli té otázce rozumím. Zkus to nějak, nějak rozvinout.

K: No tak dejme tomu, jak, jak je na tom neziskovej sektor, nebo jestli máš pocit, že to je dostačující, nebo

V: No to je dost těžko říct, jako, spíš mi to připadá, že se víc mluví než dělá. Že jako asi, asi na tom nebudeme nějak závratně dobře.

K: A jakej máš názor na politiku obecně, jestli se o ní zajímáš a co si myslíš o politickým vývoji v Český republice? (.) Jestli chodíš k volbám, jaký jsou zhruba tvoje preference?

V: Můžu mluvit prostě? ((směje se))

K: Jestli to nebudou zrovna ty nejtvrďší výrazy

V: Tak to bych mohl citovat teda jednoho konkrétního () jako kdybych řekl, že to miery do peknych sračiek, ale řekl bych, že, no (.) o politiku se zajímám asi jako každej druhý. Respektive možná o něco víc, přecejenom se asi lidé, kteří studují vysokou školu, tak se asi zajímají o politické dění hlouběji, ale zase to je čistě moje hypotéza. Nemusí to vůbec tak být. Každopádně politický vývoj v naší zemi mi nepřijde jako úplně optimální a spíš mi přijde, že jsme se dostali do takové bezvýchodné situace, když v podstatě není koho volit, protože je opravdu v tuhle chvíli už nutno volit mezi menším a větším zlem a je málo, málo kdy jasně, které z těch zel je menší.

K: A chodíš k volbám?

V: K volbám chodím.

K: A preference, tak zhruba?

V: No v tuhle chvíli dost těžko říct, když jsou to volby do senátu, tak je mnohem jednodušší volit konkrétního člověka, v tuhle chvíli, kdy jsou to volby do, do poslanecké sněmovny, tak, tak tam se těžko dá říct, komu bych ten hlas dal v tuhle chvíli.

K: No a spíš jak se cejtíš ty, jako na třeba pravo-levý škále?

V: To je taky dost těžko říct, protože, tak asi spíš do prava, ale zase není, není to úplně vždycky no, přecejenom jsem asi dost ovlivněnej i těma školama co dělám.

K: A co si myslíš o způsobech protestu jako jsou demonstrace nebo bojkot?

V: Podle toho vůči čemu jsou směřovaný, jako nemyslím si, že by, že by byly úplně bez účinku, ale zase, jak říkám, no dost záleží na tom, proti čemu je ten bojkot nebo konkrétní demonstrace směřována. Když je to třeba demonstrace proti Temelínu, no tak to bych se s nima nemazlil.

K: A zajímáš se o ekologii? Chováš se třeba nějakým způsobem ekologicky?

V: Ano, třídím odpad. A co se týče ekologie další, tak absolvoval jsem několik, řekněme semestrů, seminářů vlastně tomuto, tomuto tématu věnovaným, konkrétně teda sociální a kulturní ekologie a (.) jsem rozhodně pro to, aby se lidé chovali zodpovědně. Ale jak říkám, na druhou stranu já jsem třeba zastáncem atomové energie. Takže, takže v tomto ohledu spíš si myslím, že by se lidé, kteří protestují, měli také zamyslet nad tím, jestli protestují proti jako správným věcem. Rozhodně trvale udržitelný rozvoj je potřeba, je potřeba se tím zabývat.

K: A chápeš třeba nakupování fair trade výrobků jako nějakou občanskou nebo politickou aktivitu?

V: No asi jako vnitřně ano (.) není to jako, to, že si jdu koupit kafe, který je fair tradový, není úplně důvod, nebo ten důvod není v tom, že si ho jdu koupit jenom proto, že mi chutná. Jdu si ho koupit taky z toho důvodu, že jaksí trošičku soucítím s těma lidma, který to pěstují. Takže ve chvíli, kdy odvádějí dobrou práci, tak cítím jakousi potřebu jim za tu práci dobře zaplatit.

K: A nakonec bych se tě chtěla jenom zeptat na tvůj věk, vzdělání a profesi a z jak velkého místa bydliště pocházíš?

V: Pocházím z Prahy, je mi 25 let, především mi bylo 25, studuju dvě vysoké školy, Fakultu sociálních věd, obor Sociologie a sociální politika a Právnickou fakultu v Plzni, oboje třetím rokem. A jaká byla, co bylo

K: Profese ještě

V: Profese, kromě toho, že jsem student, jsem taky finanční analytik. ((směje se))

K: Děkuju za rozhovor.

V: Rádo se stalo.